

BYTOM

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia na lata 2021-2026

Bytom, lipiec 2021

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Diagnoza problemów i wyzwań społecznych miasta Bytomia	7
Demografia	7
Bezrobocie	11
Infrastruktura i finansowanie pomocy społecznej	15
Korzystający z pomocy społecznej i przyczyny korzystania	19
Grupy wymagające wsparcia	21
Piecza zastępcza	31
Bezpieczeństwo publiczne i przemoc w rodzinie	32
Warunki mieszkaniowe	35
Aktywność społeczna	37
Analiza porównawcza do wybranych miast na prawach powiatu	38
Kluczowe problemy społeczne w opinii mieszkańców	43
Uwarunkowania polityki państwa i regionu wpływające na kierunki polityki społecznej Bytomia	45
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	50
Cele rozwoju społecznego Bytomia	54
System realizacji Strategii	58
Ramy finansowe	59
Monitorowanie i wskaźniki realizacji działań	63
Złącznik nr 1 Badanie opinii	66

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia na lata 2021-2026” to wyraz długofalowej polityki społecznej samorządu lokalnego, mającej na celu stałe dążenie do poprawy warunków życia mieszkańców oraz tworzenia optymalnych warunków do ich aktywizacji. Podstawą formalną opracowania Strategii jest ustawa o pomocy społecznej, która nakłada na samorząd lokalny obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. W toku prac przyjęto, że formułowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych powinno być ściśle powiązane z procesem planowania i kształtowania strategicznej przyszłości miasta. Założenie to zostało uwzględnione w zakresie diagnozy oraz w składzie zespołu roboczego (reprezentanci różnych instytucji, dziedzin, środowisk), który uczestniczył w pracach nad Strategią.

Akceptując wiodące znaczenie reguł samorządności i demokracji dla organizacji współczesnego społeczeństwa przyjęto, że rozwój lokalny jest procesem determinowanym w przeważającej mierze przez zbiór wartości oraz aktywność reprezentowaną przez społeczność lokalną. Również ostateczna ocena uzyskiwanych rezultatów rozwoju należy do osób zamieszkujących dany obszar. Te proste fakty powodują, że rozwiązując jakiegokolwiek problemy lokalne – w tym również społeczne – należy mieć na uwadze następujące przesłanki:

- demokracja to **możliwość samorealizacji, ale także odpowiedzialność za osoby w trudnej sytuacji życiowej** czy o ograniczonych własnych możliwościach rozwoju; w każdej społeczności ze względów psychicznych, intelektualnych, zdrowotnych, a także z uwagi na kształtowanie się pewnych ogólnych zjawisk związanych np. z sytuacją na rynku pracy czy zmianami makroekonomicznymi występują mniejsze lub większe grupy osób nie potrafiących samodzielnie zadbać o swój los; nie można się jednak godzić na spadek poziomu życia tych osób poniżej pewnego minimum niezbędnego do egzystencji i zachowania godności ludzkiej;
- stabilność społeczna to wartość ważna dla wielu podmiotów lokalnych; realizacja Strategii rozwiązywania problemów społecznych opierać się musi na stale rozwijanym partnerstwie międzysektorowym, w którym **obok instytucji pomocy społecznej współdziałają podmioty edukacji, kultury, zdrowia, bezpieczeństwa, biznesu etc.**;
- rozwój lokalny to nie tylko aspekty ekonomiczne ale przede wszystkim wymiar społeczny; dynamizacja procesu rozwoju lokalnego nie może służyć pomnażaniu abstrakcyjnych wskaźników, lecz nastawiona winna być na **poprawę warunków życia możliwie dużej liczby mieszkańców**;
- rolę władz lokalnych jest przede wszystkim tworzenie warunków dla rozwoju, a w szczególności **wspieranie aktywności** różnych podmiotów w rozwiązywaniu występujących problemów; władze lokalne mając ograniczone możliwości działania (organizacyjne, kadrowe, finansowe, prawne) muszą

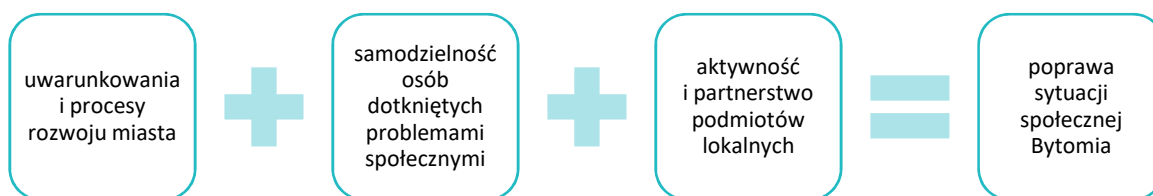
poświęcać uwagę na uruchamianie partnerstw lokalnych (w tym publiczno-prywatnych); skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych zależy od efektywności działania wielu wyspecjalizowanych instytucji, organizacji pozarządowych, ale także od skłonności osób dotkniętych tymi problemami do podejmowania działań na rzecz wyjścia z trudnej sytuacji.

Mając na względzie złożoność procesów społecznych zachodzących w mieście w pracach nad Strategią przyjęto:

- podejście do zagadnień społecznych na tle szerszych procesów rozwojowych,
- podejście partycypacyjne zarówno w procesie budowy jak i wdrażania Strategii uwzględniające oczekiwania, cele i możliwości podmiotów mogących podjąć współpracę w zakresie przygotowania oraz realizacji projektów ukierunkowanych na poprawę sytuacji społecznej miasta,
- tworzenie rozwiązań ukierunkowanych na niwelowanie przyczyn i źródeł problemów a nie tylko ich negatywnych rezultatów.

Treść i sposób wdrożenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia stanowić winny wynik wykorzystywania i przekształcania trzech kluczowych determinant opierających się na generalnych procesach rozwoju, zaangażowaniu społeczności lokalnej oraz partnerstwie podmiotów lokalnych.

Rysunek 1 Determinanty strategicznego rozwiązywania problemów społecznych w Bytomiu.

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o uzgodnienia metodyczne z lokalnymi podmiotami polityki społecznej

Forma niniejszej Strategii jest więc wynikiem przyjęcia kilku założeń oraz celów wyznaczających prace nad tym dokumentem; wśród nich do najważniejszych należą:

- generalna relacja pomiędzy tempem lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego a występującymi w mieście problemami społecznymi ma charakter sprzężenia zwrotnego – wzrost ogólnego tempa rozwoju sprzyja rozwiązywaniu problemów społecznych zarówno w formie bezpośredniej (większe możliwości realizowania pomocy społecznej) jak i pośredniej (stworzenie nowych miejsc pracy, ograniczenie oddziaływania zjawisk kryzysowych, zmniejszenie ubóstwa itp.); równocześnie, wzrost intensywności problemów społecznych odbija się negatywnie na możliwościach rozwoju lokalnego (pogorszenie wizerunku miasta lub jego dzielnic, obniżenie atrakcyjności inwestycyjnej, dezintegracja społeczności lokalnej, spadek poziomu przedsiębiorczości i aktywności ekonomicznej, emigracja mieszkańców itp.); w świetle tego mechanizmu zauważyć należy, że **nie jest możliwe trwałe**

rozwiązanie problemów społecznych miasta bez zapewnienia jego rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu ogólnym;

- rozwiązania w ramach pomocy społecznej nie mogą prowadzić do utrwalania bierności czy roszczeniowości mieszkańców, a w szerszym kontekście do redukcji poziomu przedsiębiorczości i aktywności społeczności lokalnej; nadmierna opiekuńczość lub niewłaściwie realizowana pomoc społeczna stawać się mogą przyczyną ograniczania inicjatywy mieszkańców, uzależniania się od pomocy, przekazywania negatywnych zachowań kolejnym pokoleniom; dlatego wśród kryteriów udzielania pomocy należy wziąć pod uwagę **chęć osób korzystających z różnych form wsparcia do podejmowania działań na rzecz poprawy własnego losu lub udzielania pomocy innym;**
- system zarządzania strategicznego w kontekście rozwiązywania problemów społecznych powinien być zorientowany na wykrywanie i ograniczanie wszelkich przejawów problemów istotnie rzutujących na możliwości rozwoju miasta; zagrożenia społeczne muszą być monitorowane a wszelkie ich symptomy interpretowane w odniesieniu do perspektyw rozwojowych miasta; proponowane **rozwiązania biorą pod uwagę nie tylko usuwanie problemów społecznych ale dążą do niwelowania napięć społecznych zagrażających ciągłości rozwoju lokalnego;**
- procesy przemian dotyczących rozwoju społeczno-ekonomicznego, w tym także różnego rodzaju oddziaływania otoczenia na miasto są związane zarówno z występowaniem zjawisk pozytywnych jak i negatywnych w sferze społecznej; skupienie na karierze zawodowej i awansie ekonomicznym może niekorzystnie wpływać na więzi rodzinne i proces wychowawczy; zagrożeniem może być napływ zewnętrznych trendów związanych z zachowaniami aspołecznymi lub nowymi rodzajami uzależnień; oznacza to, że także **w przypadku skutecznie funkcjonującego mechanizmu rynkowego, rosnącej efektywności gospodarki lokalnej, powstawania kolejnych miejsc pracy problemy społeczne nie zanikną a jedynie ulegną przekształceniu;** dlatego miasto potrzebuje konsekwentnie realizowanego programu o charakterze strategicznym;

Rysunek 2 Struktura lokalnej sytuacji społecznej.

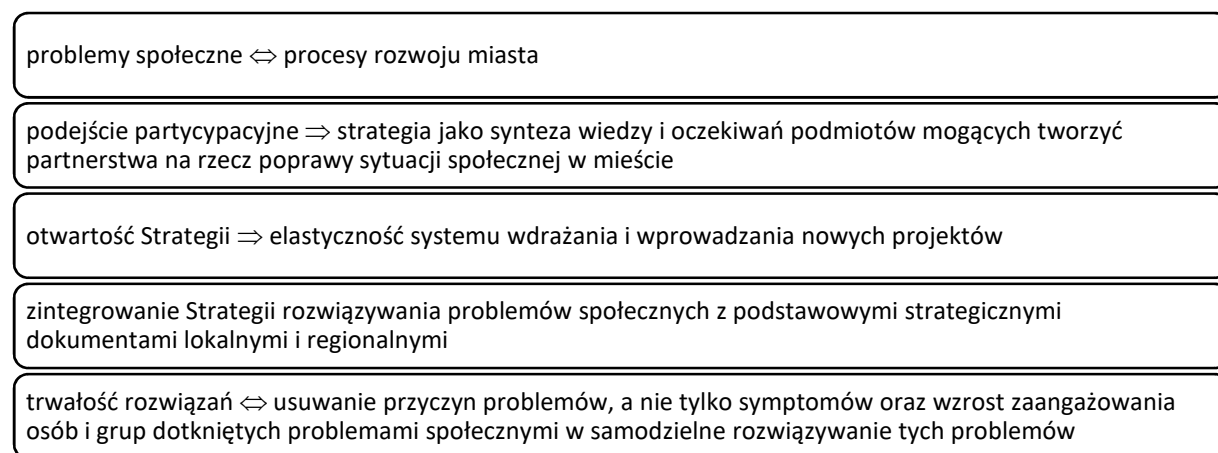

Źródło : Opracowanie własne w oparciu o uzgodnienia metodyczne z lokalnymi podmiotami polityki społecznej

W dokumencie, obok diagnozy zawarto wizję, cele strategiczne odnoszące się do generalnej sytuacji społecznej miasta, kierunki, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do osiągnięcia celów i rozwiązania problemów społecznych, system wdrażania Strategii ze zbiorem wskaźników oraz powiązania między Strategią a innymi dokumentami lokalnymi (w szczególności strategią rozwoju miasta oraz programem rewitalizacji) i ponadlokalnymi.

Wdrażanie Strategii sprzyać winno racjonalizacji działań w sferze społecznej przy uwzględnieniu potrzeb i możliwości samodzielnego działania poszczególnych grup społecznych.

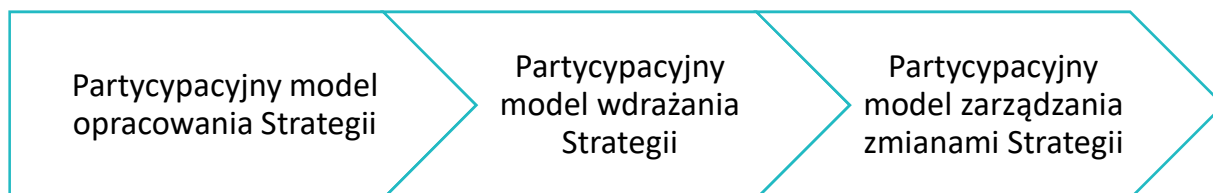
Rysunek 3 Główne założenia metodyczne wyznaczające podejście do prac nad Strategią Rozwiązania Problemów Społecznych Bytomia.

Źródło : Opracowanie własne w oparciu o uzgodnienia metodyczne z lokalnymi podmiotami polityki społecznej

Zakłada się, że partycypacyjny model opracowania Strategii – to jest model włączający różne podmioty lokalne w proces formułowania Strategii – będzie się przekształcał w partycypacyjny model jej wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w warsztatach będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w rozwiązywanie problemów społecznych w Bytomiu.

Rysunek 4 Partycypacyjny model zarządzania strategicznego.

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o uzgodnienia metodyczne z lokalnymi podmiotami polityki społecznej

Bytom jest miastem na prawach powiatu, zlokalizowanym w centralnej części województwa śląskiego. Jego powierzchnia wynosi 69km², a gęstość zaludnienia 2380 os./km². Największa gęstość zaludnienia występuje w dzielnicach centralnych miasta tj. Śródmieście i Szombierki. Z uwagi na wieloletnią działalność przemysłową przestrzeń miasta w dużej części wymaga rewitalizacji i odbudowy. Zniszczone przestrzenie publiczne i infrastruktura w połączeniu z problemami środowiskowymi np. w zakresie czystości powietrza powodują, że wiele osób migruje poza miasto w miejsca bardziej przyjazne do zamieszkania. Długoletnie procesy restrukturyzacyjne doprowadziły do wysokiego bezrobocia i tym samym nawarstwienia się problemów społecznych, które często są z nim ściśle powiązane.

Rozpatrując miasto w kontekście społecznym dokonano analizy: infrastruktury społecznej, budżetu miasta w zakresie wydatków na pomoc społeczną, struktury korzystających z pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń czy pieczy zastępczej. Przedstawiono także dostępne dane dotyczące problemów społecznych takich jak: poziom bezrobocia, przestępczość i przemoc w rodzinie, mieszkalnictwo socjalne i związane z tym eksmisje, bezdomność, niepełnosprawność czy uzależnienia. Jako tło wszystkich procesów zachodzących w obszarze pomocy społecznej przedstawiono dane demograficzne oraz w zakresie aktywności społecznej.

Podsumowaniem społecznej diagnozy jest analiza porównawcza Bytomia w odniesieniu do wybranych miast na prawach powiatu przy wykorzystaniu ogólnodostępnych wskaźników.

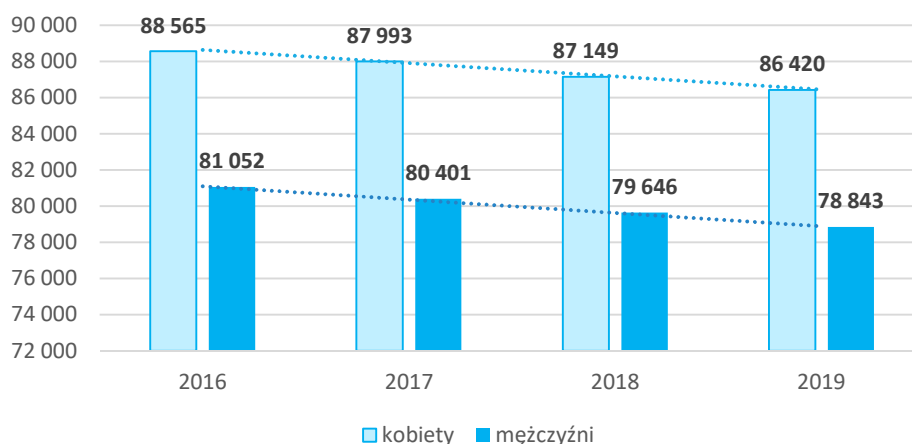
DEMOGRAFIA

Bytom jest jednym z dwunastu miast zlokalizowanych w województwie śląskim, którego ludność przekracza 100 tys. mieszkańców. Na koniec 2019 roku liczba mieszkańców Bytomia wyniosła 165 263 osób. W stosunku do roku 2016 populacja miasta skurczyła się o

Spadający potencjał
demograficzny

2,6% tj. o 4354 osób. Wśród mieszkańców dominują kobiety, których odsetek w 2019 roku wyniósł 52,3%. Tendencje spadkowe dotyczą bardziej mężczyzn niż kobiet (spadek liczby mężczyzn i kobiet w latach 2016-2019 wyniósł odpowiednio 2,7% i 2,4%).

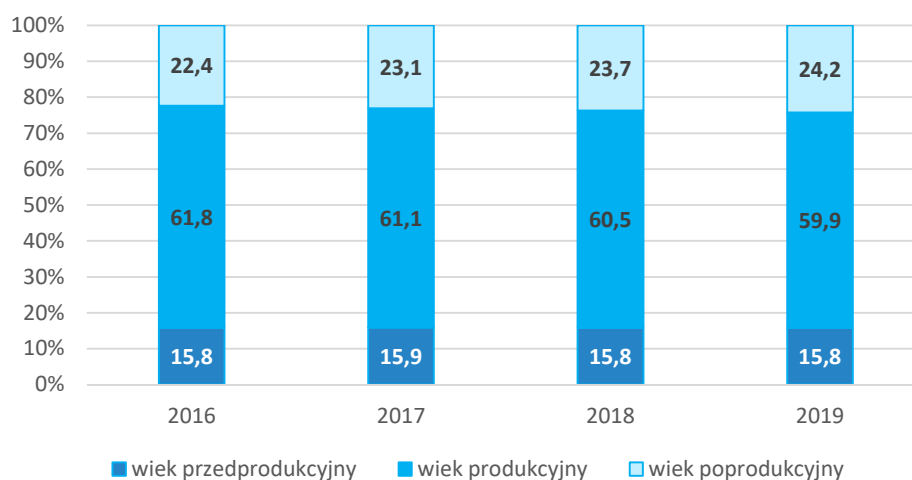
Wykres 1 Liczba ludności w podziale na płeć w latach 2016-2019 (os.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

W latach 2016-2019 odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na zbliżonym poziomie ok. 15,8%. Maleje natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym (wartości wynoszą odpowiednio 59,9% i 24,2%).

Wykres 2 Udział ekonomicznych grup ludności w latach 2016-2019 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

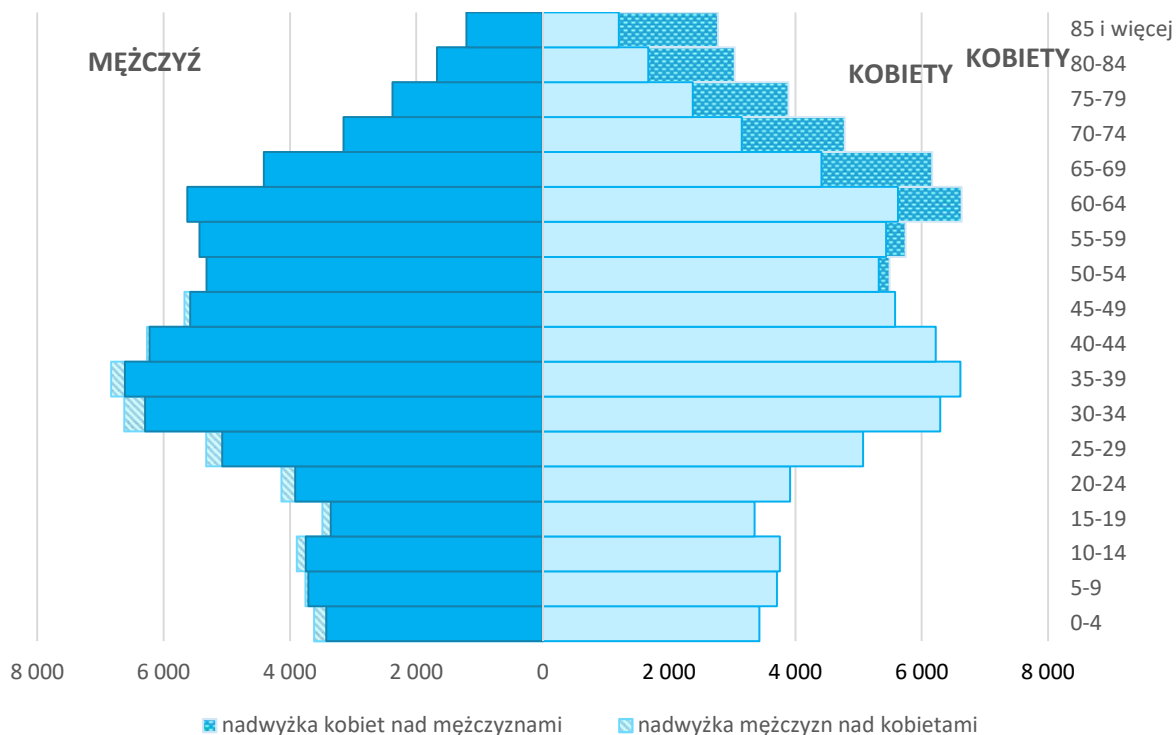
Tendencję starzenia się społeczeństwa odzwierciedla przedstawiona poniżej piramida wieku i płci. Zauważa się na niej zdecydowane wypłaszczanie dolnej części przedstawiającej statystyki dla osób w wieku przedprodukcyjnym, a rozszerzanie górnej części wykresu

Starzenie się społeczności miasta

tj. części przedstawiającej dane dla osób starszych. Należy wspomnieć, że w latach 2016-2019 liczba osób w wieku 80-84 wzrosła o 9,8%, natomiast liczba osób w wieku 85 lat i więcej o 21,4%.

Wykres 3 Piramida wieku i płci w 2019 r.

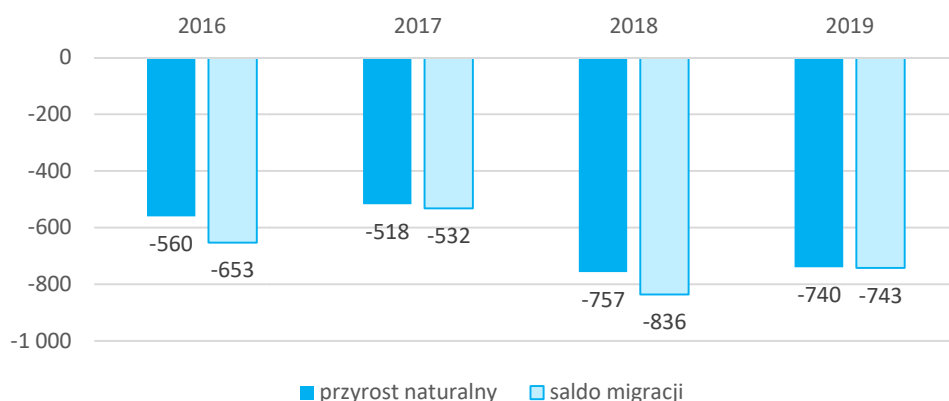

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Odływ mieszkańców z miasta

Spadek liczby ludności jest bezpośrednim wynikiem utrzymujących się w ostatnich latach ujemnych wartości przyrostu naturalnego oraz salda migracji. W 2019 roku w Bytomiu urodziło się 1388 dzieci, natomiast zmarło 2128 osób co przełożyło się wynikowo na spadek ludności o 740 osób. W przypadku migracji z miasta wyprowadziło się 2054 osób, natomiast zameldowało 1311, co sumarycznie spowodowało ubytek liczby mieszkańców o 743 osoby. W przypadku migracji wewnętrznych tj. zameldowania i wymeldowania w ramach kraju saldo wyniosło -752 osoby, natomiast w przypadku migracji zewnętrznych (zameldowania z zagranicy i za granicę) saldo osiągnęło wartość dodatnią i wyniosło 9 osób.

Wykres 4 Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2016-2019 (os.).

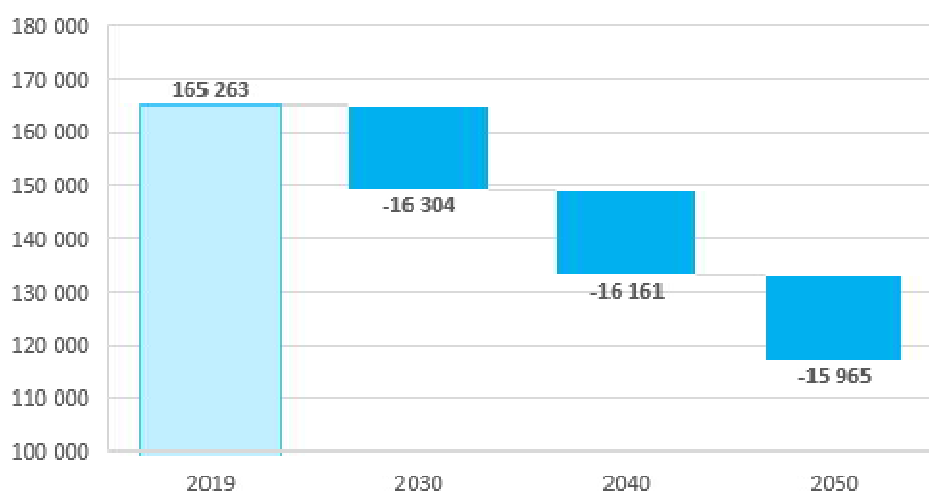

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Niekorzystne prognozowane tendencje demograficzne

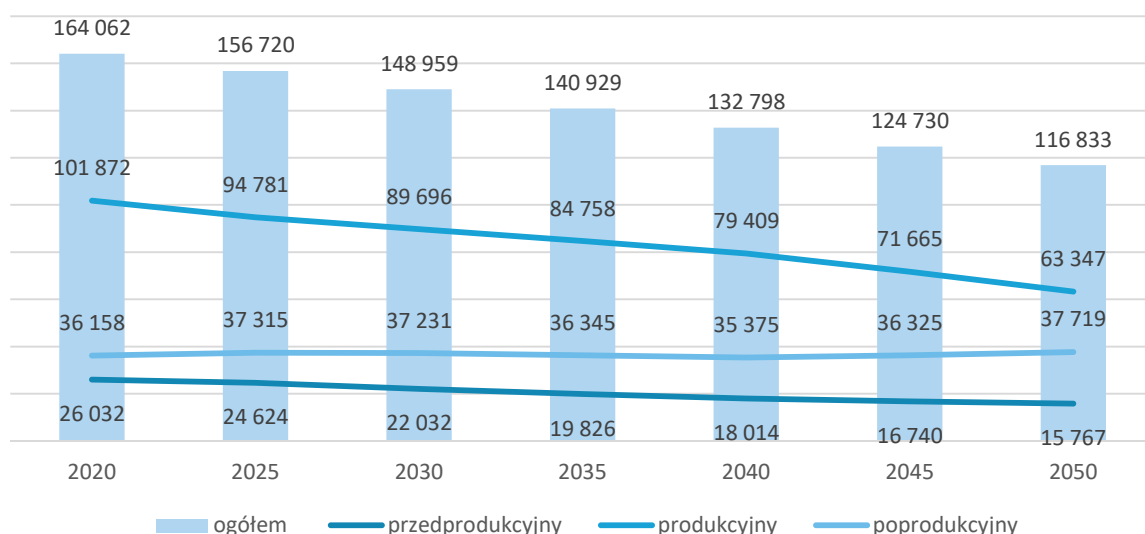
Obecne tendencje w zakresie liczby ludności przekładają się również na prognozy związane z tym zjawiskiem. Zgodnie z analizami Głównego Urzędu Statystycznego populacja Bytomia w następnych latach będzie się systematycznie kurczyła. Do 2030 roku liczba mieszkańców w mieście spadnie o ponad 16 tys., podobnie jak w kolejnych dekadach. Docelowo w 2050 roku ludność Bytomia będzie wynosiła zaledwie ok. 116 tys. (spadek o prawie 30%). Spadek dotyczył będzie głównie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Wykres 5 Prognozowany spadek ludności w latach: 2030, 2040 i 2050 (os.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Wykres 6 Prognozowany spadek ludności do roku 2050 w poszczególnych grupach wiekowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

BEZROBOCIE

Na koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Bytomiu zarejestrowanych było 4591 osób bezrobotnych, a stopa bezrobocia wynosiła 10,1%. Ilościowo bezrobocie najczęściej dotyka śródmieścia oraz dzielnic sąsiadujących.

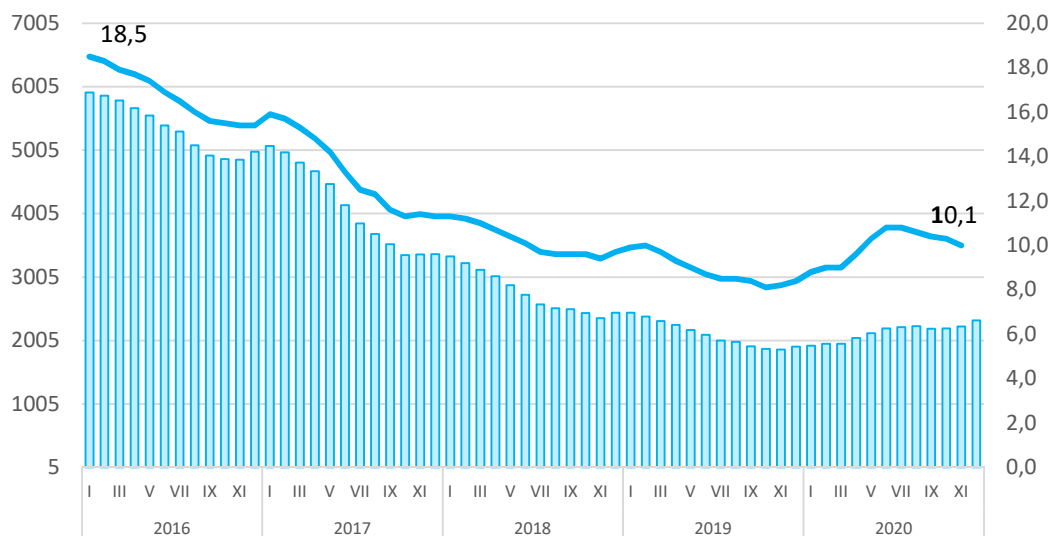
Stale zmniejszający się
poziom bezrobocia

W ostatnich latach utrzymuje się stała tendencja malejąca, jeśli chodzi o liczbę bezrobotnych oraz stopę bezrobocia. W odniesieniu do początku roku 2016 stopa bezrobocia spadła o 8,4 pp. Wśród bezrobotnych połowę stanowią osoby długotrwale bezrobotne.

Relatywnie wysoka stopa
bezrobocia

Pozytywnym zjawiskiem jest jednak, że ich liczba również spada. W 2020 roku liczba długotrwale bezrobotnych wyniosła 2321 osób i była to wartość niższa niż w roku 2016 o 3594 osób tj. spadek o 60,8%.

Wykres 7 Stopa bezrobocia w miesiącach 01.2016-11.2020 (%) oraz liczba długotrwale bezrobotnych w miesiącach 01.2016-12.2020 (os.).

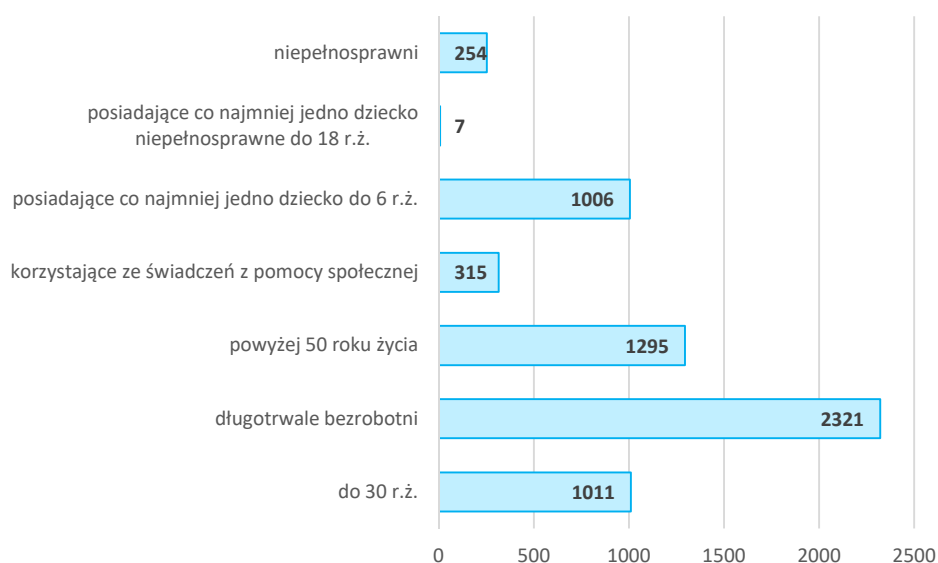
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bytomiu

Brak gotowości podjęcia pracy przez część bezrobotnych

Osoby wyłączone z ewidencji w ostatnim okresie głównie podejmowały pracę niesubsydiowaną. Natomiast wśród osób, które skorzystały z pomocy w zakresie zatrudnienia dominowały dotacje na podjęcie działalności gospodarczej czy podjęcie pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia. Bardzo duży odsetek osób zostaje wyłączonych z rejestru bezrobotnych ze względu na niepotwierdzenie gotowości do pracy.

Wśród bezrobotnych dominują kobiety (57,4% tj. 2634 osób na koniec 2020 roku). Ponadto zaledwie 15,4% zarejestrowanych posiada prawo do zasiłku, a 13,2% zarejestrowanych zostało po raz pierwszy. Wśród osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy oprócz wskazanych wyżej bezrobotnych należy wskazać osoby powyżej 50 roku życia i do 30 roku życia, które stanowią odpowiednio 28,2% i 22% ogółu bezrobotnych. Spory odsetek stanowią też osoby posiadające na wychowaniu małe dziecko – 21,9%.

Wykres 8 Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy w grudniu 2020 r. (os.).

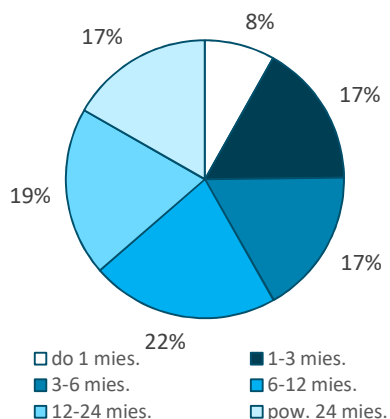
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bytomiu

Analizując strukturę bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy należy zaznaczyć, że najmniej to zjawisko dotyka osoby, które widnieją w rejestrach bardzo krótko tj. do 1 miesiąca – 8% ogółu bezrobotnych. Oprócz osób bezrobotnych 6-12 miesięcy (1003 osoby w 2020 roku), udział pozostałych grup w ogóle bezrobotnych jest porównywalny i oscyluje wokół 17-19%. Bezrobocie najczęściej dotyka osoby w wieku 25-44 lata – w sumie na koniec 2020 roku stanowiły one ponad połowę zarejestrowanych. Najmniejszy odsetek stanowią osoby powyżej 60 roku życia. Bezrobocie najczęściej dotyka osoby z niskim wykształceniem. Wśród bezrobotnych Bytomia w 2020 roku, aż 38% stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub niższym, a zaledwie 8% z wykształceniem wyższym. W przypadku stażu pracy, najczęściej rejestrują się osoby bez stażu lub z krótkim stażem pracy. W 2020 roku osoby, takie stanowiły 40% ogółu bezrobotnych co przekładało się na ponad 1800 osób.

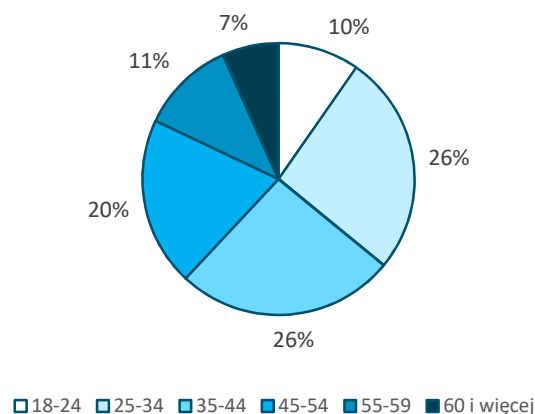
Występowanie znacznej skali trwałego bezrobocia

Wykres 9 Odsetek osób bezrobotnych wg kryterium pozostawania bez pracy, wieku, wykształcenia oraz stażu pracy w 2020 r.

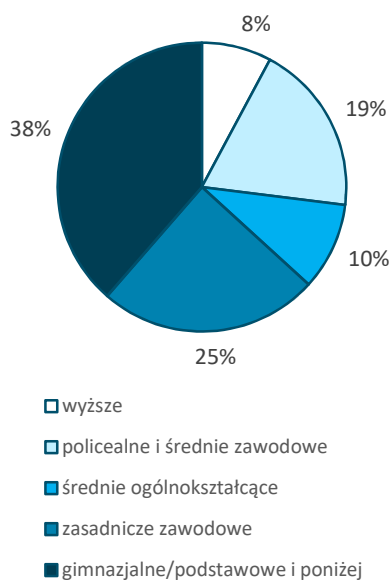
CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY

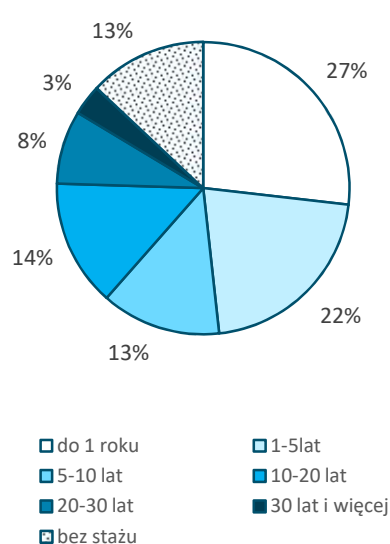
WIEK BEZROBOTNYCH

WYKSZTAŁCENIE

STAŻ PRACY

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Bytomiu

Z analiz prowadzonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Bytomiu wynika, że zawody, dla których liczba bezrobotnych w 2019 była najwyższa to ekspedienty i kucharze. Główne obszary, w których poszukiwani byli pracownicy to: transport- kierowcy, handel - sprzedawcy oraz budownictwo. W 2020 r. poszukiwani pracownicy to: blacharze i lakiernicy samochodowi, cukiernicy, dekarze i blacharze budowlani oraz elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy¹. Zagrożeniem dla bytomskiego rynku pracy jest rosnący deficyt pracowników, w szczególności w zawodach, w których oferowane są niskie wynagrodzenie i nieatrakcyjne warunki pracy, duża liczba osób biernych

¹ „Barometr zawodów 2020 - miasto Bytom”, PUP Bytom

zawodowo oraz niedopasowanie kompetencji i doświadczenia kandydatów do wymagań pracodawców.²

INFRASTRUKTURA I FINANSOWANIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje **Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu** (MOPR). Jest to samorządowa jednostka organizacyjna Miasta Bytomia, działająca w formie jednostki budżetowej, utworzona dla realizacji zadań własnych gminy i powiatu oraz zadań zleconych przez administrację rządową gminie i powiatowi. Ośrodek prowadzi:

- Klub Integracji Społecznej,
- Noclegownię i ogrzewalnię,
- Mieszkania chronione,
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Rozwinięta sieć podmiotów aktywnie działających w sferze pomocy społecznej

Ponadto współpracuje z licznymi placówkami dla dzieci i dorosłych w Bytomiu³.

Tabela 1 Typy placówek działających w obszarze polityki społecznej.

Placówki	Funkcje i charakter w Bytomiu
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	Pełnią funkcje instytucjonalnej pieczy zastępczej. W Bytomiu funkcjonuje 10 takich placówek, które zapewniają 140 miejsc.
Placówki wsparcia dziennego	Ich zadaniem jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, poprzez czasowe objęcie dzieci opieką i wychowaniem. W Bytomiu funkcjonuje 16 takich placówek, które zapewniają wsparcie dla 489 dzieci.
Żłobki i kluby dziecięce	Forma opieki nad małymi dziećmi do 3 roku życia, której celem jest pomoc rodzicom w godzeniu pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi. W Bytomiu funkcjonuje 11 żłobków, dysponujących 447 miejscami, w tym jeden ma status żłobka miejskiego, natomiast pozostałe są niepubliczne. Ponadto funkcjonuje jeden Klub Dziecięcy „HOPSIUP” prowadzony przez osobę fizyczną, dysponujący 24 miejscami.
Domy pomocy społecznej	Domy, niezależnie od typu, świadczą osobom w nich przebywającym, usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców. W Bytomiu działa 5 domów pomocy społecznej, w tym trzy prowadzone przez Miasto i dwa

² „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w Bytomiu w 2019 roku”, PUP Bytom, lipiec 2020 r.

³ Na podstawie „Raport o stanie miasta Bytom 2019”

	niepubliczne, które łącznie oferują 502 miejsca.
Środowiskowy Dom Samopomocy „Integracja”	Ośrodek wsparcia dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych. Dom prowadzi indywidualne lub zespołowe treningi samoobsługi i umiejętności społecznych, polegające na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu u uczestników umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Dom dysponuje 47 miejscami.
Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi	Całodobowy ośrodek wsparcia dla osób bezdomnych, zapewniający tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. Schronisko zapewnia 58 miejsc.
Dzienne Domy Pomocy	Ośrodki wsparcia dziennego pobytu przeznaczone dla osób wymagających częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, z powodu wieku, choroby, samotności lub innych przyczyn. W Bytomiu funkcjonują 4 takie placówki zapewniające 91 miejsc.
Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom	Celem działalności placówki jest pomoc osobom uzależnionym od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz członkom ich rodzin. Centrum zapewnia wsparcie kadry, w zakresie terapii uzależnień, pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej. Prowadzi również działalność profilaktyczną, informacyjną oraz szkoleniową w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii i innych uzależnień.
Centrum Integracji Społecznej	Przedmiotem działania instytucji jest wykonywanie zadań gminy Bytom w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz realizacja zatrudnienia socjalnego. Działalność obejmuje w szczególności: usługi reintegracji zawodowej w postaci nauki zawodu, treningów pracy, zatrudnienia wspieranego oraz innych form aktywizacji zawodowej w pracowniach zawodowych.
Izba wytrzeźwień	Przedmiotem działalności Izby jest w głównej mierze zabezpieczenie osób w stanie nietrzeźwości, opieka lekarska nad osobami w stanie nietrzeźwości do czasu wytrzeźwienia oraz udzielanie osobom w stanie nietrzeźwości doprowadzonym do Izby pierwszej pomocy lekarskiej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych publicznych

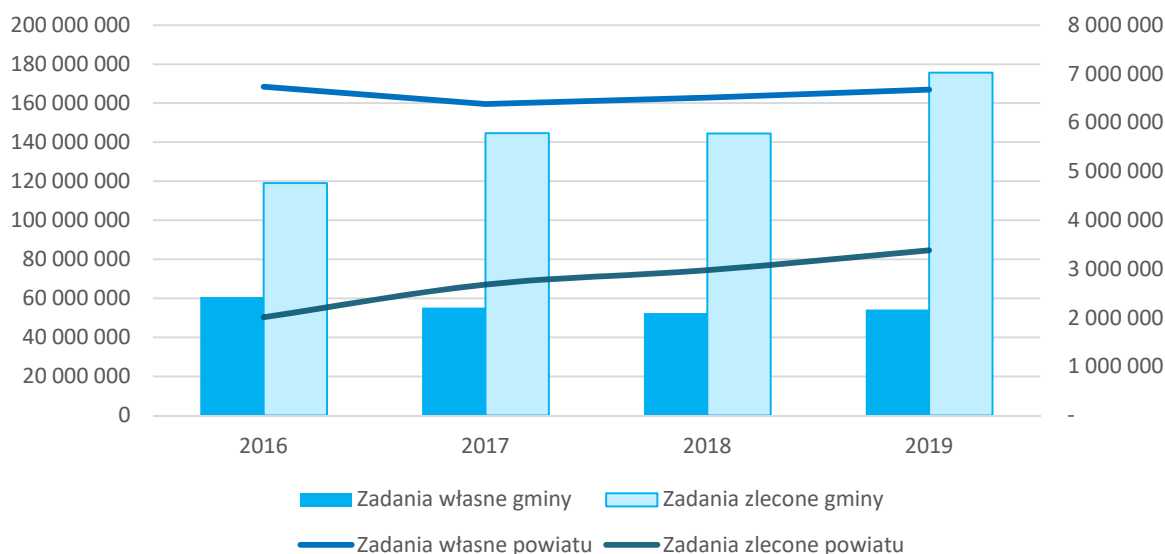
W sferze pomocy społecznej, wspierania rodziny, pieczy zastępczej, oprócz wyżej wymienionych placówek, zaangażowanych jest szereg instytucji oraz podmiotów, których zintegrowane działania przyczyniają się do rozwiązywania problemów społecznych miasta, a są to m.in.:

- placówki oświatowe (szkoły i przedszkola),
- sądy, prokuratury, kuratorzy sądowi,
- Policja;
- Straż Miejska;
- Bytomskie Mieszkania,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- placówki ochrony zdrowia (szpitale i poradnie),
- Areszt Śledczy w Bytomiu,
- Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna,
- zakłady opiekuńczo–lecnicze,
- organizacje pozarządowe,
- parafie katolickie,
- warsztaty terapii zajęciowej,
- Zakład Aktywności Zawodowej,
- Ośrodek Rehabilitacyjno–Edukacyjno–Wychowawczy,
- Miejski Rzecznik Osób Niepełnosprawnych,
- Narodowy Fundusz Zdrowia,
- Ośrodek Adopcyjny i Pieczy Zastępczej „Szansa”,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Wykonanie budżetu w zakresie pomocy społecznej w 2019 roku było na poziomie 240 081 493,50 zł. Była to wartość o 16% większa niż rok wcześniej i o 27% większa niż w roku 2016. Wśród wydatków dominowały działania realizowane jako zadania zlecone gminie (73,2%) oraz zadania własne gminy (22,6%). Zadania zlecone i własne powiatu stanowiły zaledwie 4,2%.

Rosnąca wielkość
środków na pomoc
społeczną

Wykres 10 Budżet pomocy społecznej w podziale na zadania powiatu i gminy, zlecone i własne w latach 2016-2019.

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019

Największe pozycje wśród wydatków znalazły się wśród zadań zleconych gminie, a były to:

- świadczenie wychowawcze - realizacja programu Rodzina 500 + – 111,5 mln
- świadczenia rodzinne wraz z dodatkami, opiekuńcze, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego – 53,3 mln
- realizacja programu „Dobry start” – 5,0 mln

Wśród zadań własnych gminy dominowały zaś wydatki na:

- ośrodki pomocy społecznej ⁴ – 14,0 mln
- domy pomocy społecznej – 9,6 mln
- zasiłki stałe – 5,3 mln
- zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe – 4,2 mln
- dodatki mieszkaniowe – 4,7 mln
- dożywianie – 3,5 mln.

⁴ „Ośrodki pomocy społecznej” ujęto takie wydatki jak: zadania własne z dotacji budżetu państwa na częściowe pokrycie wynagrodzeń wraz z pochodnymi pracowników realizujących zadania z pomocy społecznej, wydatki na zakupy inwestycyjne Ośrodka (zakup urządzenia UTM), jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej, utworzenie w 2019 roku na terenie miasta Bytomia jednego mieszkania chronionego treningowego dla osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, dofinansowanie zadań własnych z dotacji budżetu państwa, wkład własny.

Wśród zadań powiatu najwyższe pozycje dotyczyły rodzin zastępczych (zadanie własne – 5,1 mln, zadanie zlecone — dodatek do świadczenia wychowawczego w ramach programu Rodzina 500+ dla rodzin zastępczych – 2,3 mln).

KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ I PRZYCZYNY KORZYSTANIA

W 2019 roku w Bytomiu przyznano 5383 decyzji w sprawie udzielenia świadczeń z pomocy społecznej. Była to najmniejsza liczba decyzji, jakie wydano w analizowanym okresie. Na tej podstawie udzielono w sumie 529 532 świadczeń, z czego większość wynikała z zadań własnych gminy.

Tabela 2 Ilość osób, którym przyznano decyzją świadczenia oraz liczba wypłaconych świadczeń w ramach pomocy społecznej w latach 2016-2019.

L.p.	Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019
1	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia (os.)		8 466	8 366	6 280	5 383
2	Liczba świadczeń	Zadania własne gminy	629 112	739 944	601 333	517 622
		Zadania powiatu	8 433	8 665	8 026	7 632
		Zadania zlecone gminie	4 917	4 564	4 540	4 278

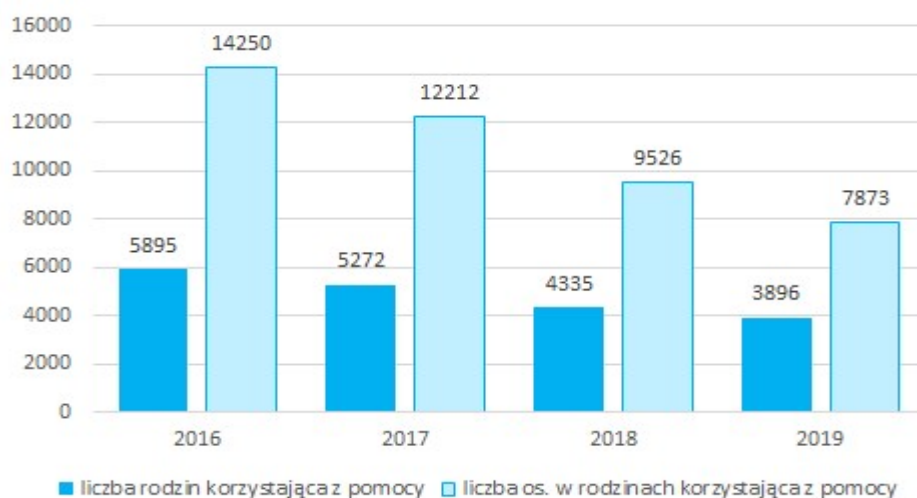
Źródło: dane MOPR w Bytomiu w Raport o stanie miasta Bytom 2019

Wśród korzystających z pomocy nieco więcej jest kobiet (51,3%) oraz zdecydowanie dominują osoby w wieku produkcyjnym (52,8% korzystających). Zaledwie 14,2% korzystających to osoby w wieku poprodukcyjnym.

W ślad za zmniejszającą się liczbą wydanych decyzji o pomocy spada także liczba rodzin, którym udzielane jest wsparcie. W 2019 roku z pomocy skorzystało 3896 rodzin, natomiast w 2016 roku 5895 rodzin. Zmienia się również ilość osób w rodzinach korzystających ze wsparcia przybierając na przestrzeni lat tendencję malejącą (w 2016 roku - 14,3 tys. osób, w 2019 roku - 7,9 tys. osób).

Spadająca liczba osób i rodzin korzystających z systemu pomocy

Wykres 11 Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy w latach 2016-2019.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2019; MOPR Bytom

W sumie udzielono w 2019 roku 481 980 świadczeń pieniężnych oraz 33 580 świadczeń niepieniężnych. Ze wsparcia pieniężnego skorzystało 2969 osób, niepieniężnego 3815 osób. W przypadku rodzin wartości te wynoszą odpowiednio 2814 rodzin i 2369 rodzin. Ze wsparcia częściej korzystają rodziny jednoosobowe (1965) niż wieloosobowe (1487). Rodzinom bez dzieci w 2019 roku udzielono 258 608 świadczeń tymczasem liczba świadczeń udzielona pozostałym typom rodzin oscylowała wokół 42-60 tys.

Przyczynami spadku udzielanych świadczeń mogą być:

- zmniejszająca się liczba mieszkańców miasta,
- zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych,
- wzrost dochodów osób i rodzin,
- uszczelnianie systemu wsparcia socjalnego wobec klientów uchylających się od pracy i oferowanych form aktywizacji społecznej,
- Program „Rodzina 500+”⁵.

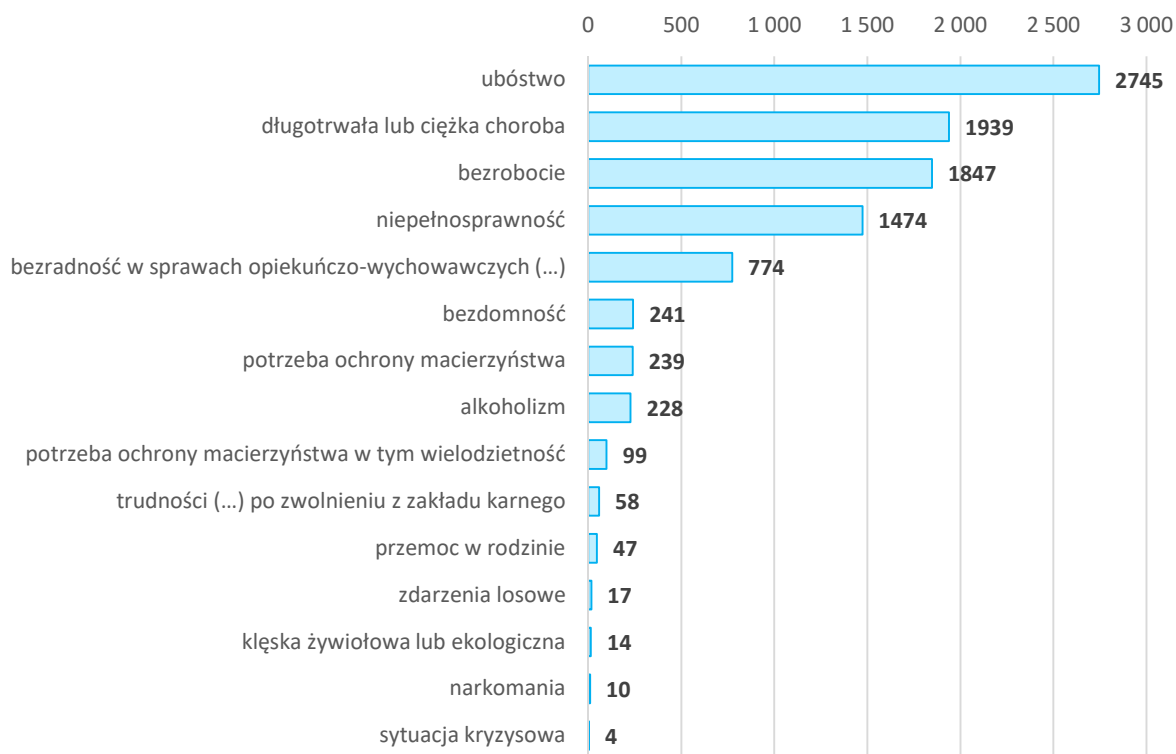
Powodami udzielania pomocy rodzinom jest ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie czy niepełnosprawność. W każdym z wymienionych przypadków z pomocy w 2019 roku skorzystało pomiędzy 1-2 tys. rodzin (najwięcej rodzin jako jedną z przyczyn korzystania z pomocy wskazało ubóstwo powiązane z inną przyczyną – 2745 rodzin). Nieco mniej

**Główne przyczyny
przyznania pomocy:**
ubóstwo, długotrwała lub ciężka
choroba, bezrobocie,
niepełnosprawność

⁵ Sprawozdanie z działalności MOPR Bytomiu za 2019 r.

rodzin szuka wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (774 rodzin w 2019 roku z czego 498 to były rodziny niepełne, a 244 wielodzietne). Ponad 200 rodzin skorzystało z pomocy z powodu bezdomności, potrzeby ochrony macierzyństwa czy uzależnienia alkoholowego.

Wykres 12 Powody przyznania świadczenia w rodzinach w 2019 roku (rodziny).

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2019; MOPR Bytom

GRUPY WYMAGAJĄCE WSPARCIA

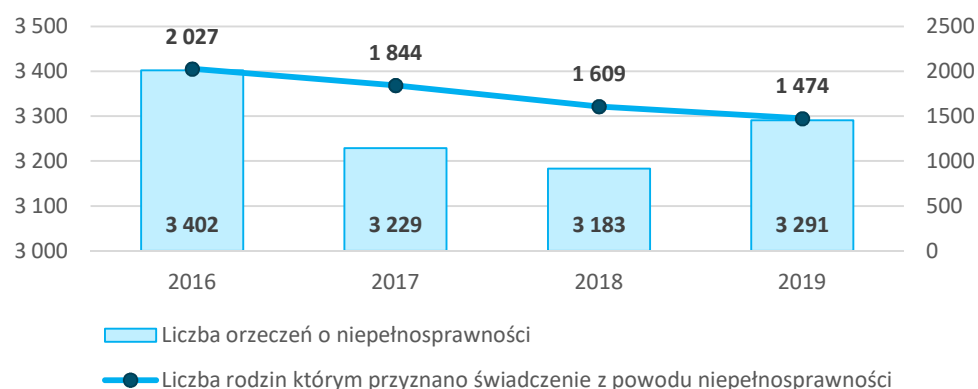
Niepełnosprawni

Orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydaje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bytomiu. W 2019 roku wydano 3291 takich orzeczeń dla mieszkańców Bytomia. Jest to wartość wyższa niż w latach 2017-

Niepełnosprawność
jako obszar wyzwań

2018, ale zdecydowanie niższa niż w 2016 roku. Kierunek zmian w postaci wzrostu liczby wydanych orzeczeń nie powiela się w przypadku liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Można tutaj zauważyć, że liczba rodzin wspartych w 2019 roku jest najniższa w kontekście ostatnich lat. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku liczby niepełnosprawnych, bezrobotnych. W tym przypadku także zauważa się tendencję malejącą w ostatnich latach.

Wykres 13 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności oraz rodzin, którym przyznano świadczenie z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2019.

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019, Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom

Osoby niepełnosprawne mogą korzystać z różnych źródeł wsparcia. Jednym z nich jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W ramach funduszu dofinansowanie przyznawane jest na inwestycje i zakup sprzętu. W 2019 roku podpisano 73 umowy na dofinansowanie prac związanych z likwidacją barier architektonicznych i technicznych oraz przyjęto 350 wniosków o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych czy środków pomocniczych. Finansowane są turnusy rehabilitacyjne (w 2019 roku wzięły w nich udział 384 osoby) oraz działania w zakresie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (w tym zakresie podpisano 19 umów). Prowadzone są także dwa warsztaty terapii zajęciowych w których corocznie bierze udział ok. 150 osób.

Tabela 3 Zadania finansowane ze środków PFRON oraz środków własnych w latach 2016-2019.

Rodzaj dofinansowania	2016	2017	2018	2019
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych (osoby wraz z opiekunami)	389	373	343	384
Likwidacja barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych (liczba umów)	123	87	69	73

Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (liczba wniosków)	346	334	339	350
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (liczba umów)	18	18	16	19
Dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej (liczba uczestników)	140	145	145	155

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności dla ułatwienia funkcjonowania w życiu codziennym wydaje także karty parkingowe i legitymacje. W 2019 roku wydano ich odpowiednio 899 i 1080.

Uzależnieni od alkoholu

Bezpośrednio kwestiami uzależnień w Bytomiu zajmuje się Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (CPU). Do jego zadań należy:

- świadczenie pomocy terapeutycznej, psychospołecznej i prawnej dla osób współuzależnionych, uzależnionych oraz zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych uzależnień;
- prowadzenie działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii i innych uzależnień;
- prowadzenie Izby Wytrzeźwień.

W przypadku konieczności objęcia osoby uzależnionej przymusowym leczeniem, procedurę przymusowego leczenia odwykowego uruchamia Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Liczba osób kierowanych na leczenie cały czas utrzymuje się na wysokim poziomie, prawie 350-400 osób rocznie. Dodatkowo w ciągu roku aż 3191 osób zostało przyjętych w bytomskiej Izbie Wytrzeźwień. Liczba osób przebywających w Izbie z roku na rok spada, ale nadal utrzymuje się na wysokim poziomie.

Problem uzależnień, w tym alkoholizm, jest istotny z punktu widzenia polityki społecznej, gdyż dotyka całe rodziny, w tym najmłodszych.

Dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, są objęte opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego. W 2019 roku na terenie miasta działało 17 placówek wsparcia dziennego, w tym 15 w formie opiekuńczej, 2 w formie specjalistycznej – z programem socjoterapeutycznym oraz 2 placówki w formie pracy podwórkowej.

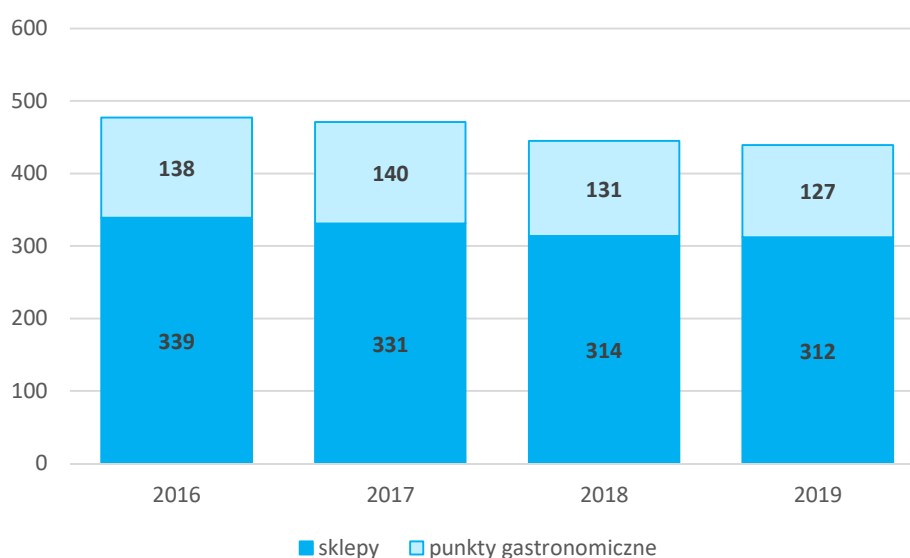
Tabela 4 Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie, liczba dzieci objętych wsparciem oraz liczba przyjęć do Izby Wyrzeźwień w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Liczba osób skierowanych na leczenie przez Komisję	396	381	356	381
Liczba dzieci objętych wsparciem	372	374	644	655
Liczba przyjęć do Izby Wyrzeźwień	6 503	5 973	5 912	5 640

Źródło: Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w Bytomiu za lata 2018, 2019, 2020 i 2021

W celu ograniczenia skali zjawiska w mieście w 2018 roku podjęto uchwałę w sprawie ustalania zasad usytuowania miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu oraz poza miejscem sprzedaży oraz ograniczeń w godzinach nocnej sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży. W 2019 roku w Bytomiu funkcjonowało 439 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, z czego 312 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 127 punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Analizując trend na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, że liczba punktów przyjmuje tendencję malejącą.

Wykres 14 Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w latach 2016-2019.

Źródło: Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w Bytomiu lata 2018, 2019, 2020 i 2021

Działania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom na terenie miasta są realizowane w oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Bytomski Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Wnioski z Bytomskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii za 2019 rok, pokazują, że:

- zmniejszyła się liczba odbiorców programów profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i placówkach wsparcia dziennego;
- zmniejszyła się liczba osób, korzystających z poradnictwa indywidualnego połączzonego z promowaniem zdrowego stylu życia;
- zmniejszyła się liczba interwencji ze strony pedagogów szkolnych, nauczycieli i wychowawców wobec uczniów wymagających wsparcia terapeutycznego, z uwagi na zagrożenie uzależnieniem, w związku z realizowanym przez Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom projektem „Lepszy Start”, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, w którym udział w 2019 roku wzięło 46 uczniów.

Analiza mierników za rok 2019, ujętych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bytomiu, wskazuje na rosnącą potrzebę wspierania dostępności do programów stacjonarnej i niestacjonarnej terapii uzależnienia, a także dbania o podnoszenie jakości działań terapeutycznych i rehabilitacyjnych oraz na dużą potrzebę wsparcia członków rodzin osób uzależnionych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Innym ważnym elementem oddziaływań sprzyjających zmniejszeniu problemu uzależnienia jest działalność edukacyjna dotycząca problematyki uzależnień oraz działalność informacyjna na temat dostępności instytucji pomocowych na terenie gminy. Obecnie realizowane są one głównie poprzez dystrybucję ulotek, plakatów i broszur informacyjnych. Istotnym elementem polityki miasta wobec problemu uzależnienia jest działalność profilaktyczna polegająca na zwiększaniu świadomości konsumentów alkoholu oraz nieletnich w zakresie skutków spożywania alkoholu. W związku z rosnącym problemem spożywania alkoholu przez nieletnich, działalność w tym zakresie wydaje się niezbędna, zarówno w postaci oddziaływań o charakterze uniwersalnym, jak i skierowanym do grup szczególnego ryzyka. W szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz na terenie Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom przeprowadzane są zajęcia edukacyjno-informacyjne oraz profilaktyczne dla uczniów bytomskich szkół.

Od 2011 roku w mieście realizowany jest także program partnerski (MOPR i Komendy Miejskiej Policji) *Prawo ochronnym parasolem dziecka – przyjazne patrole*. W ramach programu realizowane są dyżury, w czasie których pracownicy prowadzą monitoring lub interwencje wśród rodzin z problemem alkoholowym, dysfunkcyjnych, niewydolnych opiekuńczo i wychowawczo. W 2019 roku doszło do 85 interwencji, w czasie których aż 103 dzieci zostało przekazanych pod opiekę najbliższej rodziny, krewnych, gdyż ich rodzice lub opiekunowie ze względu na upojenie alkoholowe nie byli w stanie sprawować należytej opieki nad małoletnimi. Na przestrzeni lat wzrasta liczba interwencji i dzieci przekazywanych pod opiekę rodziny lub krewnych. Patrole kierują także osoby nietrzeźwe do Izby Wyrzeźwień, w 2019 roku było 15 takich przypadków.

Tabela 5 Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie, liczba dzieci objętych wsparciem oraz liczba przyjęć na Izbę Wyrzeźwień w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Liczba interwencji	45	57	68	85
Liczba dzieci przekazanych pod opiekę najbliższych	106	91	81	103
Liczba osób doprowadzonych do Izby Wyrzeźwień	19	4	16	15

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019

Pracownicy przyjaznych patroli podczas interwencji i kontroli podejmowali rozmowy dyscyplinujące z osobami dorosłymi i obligowali do podjęcia leczenia odwykowego oraz mobilizowali rodziców małoletnich do większej dbałości i troski o swoje dzieci.

Bezdomni

W Bytomiu osoby pozostające bez miejsca do zamieszkania mogą uzyskać pomoc i wsparcie w Schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, działającym w ramach Bytomskiego Centrum Wsparcia, noclegowni lub ogrzewalni (w sezonie zimowym), funkcjonujących w strukturze MOPR w Bytomiu. Ogrzewalnia jest pomieszczeniem przeznaczonym dla maksymalnie 40 osób bezdomnych wymagających udzielenia schronienia, natomiast noclegownia może zapewnić tymczasowe schronienie maksymalnie 100 osobom bezdomnym. W 2019 roku ze schroniska (wówczas bez usług opiekuńczych) i noclegowni skorzystało 256 osób, a z ogrzewalni 160. Łącznie w 2019 roku udzielono 22 610 noclegów w noclegowni oraz 8267 świadczeń udzielenia schronienia w ogrzewalni. Od 2017 roku liczba udzielonych noclegów i schronienia przyjmuje tendencję malejącą. Dla osób przebywających w obiektach przygotowano i wydano ponad 16 tys. posiłków.

Tabela 6 Liczba miejsc, osób korzystających, udzielonych noclegów oraz wydanych posiłków w schronisku dla bezdomnych, noclegowni i ogrzewalni w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
schronisko dla bezdomnych i noclegownia				
liczba miejsc	202	202	162	158
liczba osób korzystających	339	339	280	256
ogrzewalnia				
liczba miejsc	0	0	40	40
liczba osób korzystających	0	0	82	160
udzielone noclegi/schronienie w noclegowni i ogrzewalni	28 243	32 352	31 699 ⁶	30 877 ⁷
wydane posiłki w noclegowni i ogrzewalni	14901	16267	17815	16028

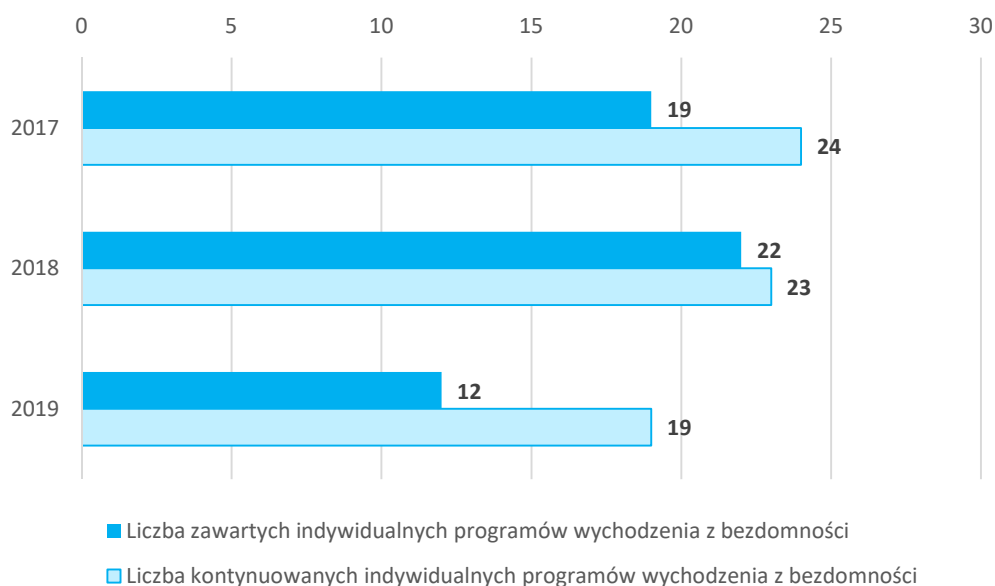
Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019, Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom

Z osobami bezdomnymi przebywającymi w noclegowni prowadzona była systematyczna praca socjalna. Ponadto prowadzone są działania z osobami bezdomnymi przebywającymi poza placówką noclegową. W tym przypadku praca z takimi osobami jest jednak o wiele trudniejsza, gdyż osoby te w większości nie wyrażają chęci współpracy i skorzystania z oferowanych form wsparcia. W 2019 roku prowadzona była praca z 31 osobami: zawarto 12 Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności oraz kontynuowano 19 programów zawartych w latach wcześniejszych. Rok wcześniej prowadzono 45 programów, natomiast w 2017 roku 43 programy.

⁶ Dla noclegowni 25 090, dla ogrzewalni 6 579

⁷ Dla noclegowni 22 610, dla ogrzewalni 8 267

Wykres 15 Liczba indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności w latach 2017-2019.

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019

Świadczenia pieniężne

W 2019 roku z zasiłków stałych skorzystało 1068 osób, natomiast z okresowych 1962 osoby. Najczęstszymi przyczynami przyznania zasiłku okresowego były: bezrobocie (1451 osób), długotrwała choroba (353 osoby) i niepełnosprawność (317 osób). Wśród celowych świadczeń, z których w 2019 roku skorzystało łącznie 2160 osób, zdecydowaną większość zrealizowano w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.

Wśród wypłacanych świadczeń rodzinnych należy zwrócić uwagę m.in. na zasiłki rodzinne, których wypłacono prawie 98,5 tys., a z których skorzystało ponad 4 tys. rodzin. Wśród zasiłków pielęgnacyjnych, których wraz z świadczeniami pielęgnacyjnymi udzielono ponad 57,5 tys. dominowały te udzielone osobom niepełnosprawnym w wieku powyżej 16 lat i udzielone niepełnosprawnym dzieciom. Z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka w 2019 roku skorzystały 894 osoby, natomiast ze świadczeń rodzicielskich prawie 6 tys. Liczba wszystkich wskazanych świadczeń rodzinnych na przestrzeni lat wykazuje tendencję malejącą.

Tabela 7 Liczba świadczeń rodzinnych wypłacanych w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019
Zasiłki rodzinne		95 673	100 897	104 940	98 492
Dodatki	do zasiłków	40 726	43 715	44 779	43 094

rodzinnych				
Świadczenie opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne)	58 788	58 784	57 063	57 682
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1 118	1 176	1 024	894
Specjalny zasiłek opiekuńczy	784	831	758	656
Zasiłki dla opiekunów	523	428	339	249
Świadczenia rodzicielskie	5 593	6 950	6 377	5 979

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom 2019

Wypłacane były także m.in. świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z których skorzystało w 2019 roku 1811 osób. Realizowana była również pomoc materialna dla uczniów. W latach 2017-2019 wypłacane były stypendia i zasiłki szkolne. W 2019 roku ze stypendium szkolnego o charakterze socjalnym korzystało 1063 uczniów, natomiast z zasiłku szkolnego 32.

Świadczenia niepieniężne

W zakresie pomocy niematerialnej świadczone są m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa oraz realizowane są działania w ramach podpisywanych kontraktów socjalnych. Z usług opiekuńczych w 2019 roku skorzystało 410 osób (najwyższa wartość w ostatnich czterech latach). Ze specjalistycznych usług opiekuńczych z kolei skorzystało 69 osób, w tym 22 z usług skierowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi. Duża część rodzin korzysta z poradnictwa specjalistycznego – w 2019 roku było to 627 rodzin (również najwyższa liczba w ostatnich latach). Natomiast kontraktem socjalnym objętych było 449 osób. Dodatkowo w mieście realizowało swoje zadania 21 asystentów rodziny, którzy wspierali 298 rodzin.

Tabela 8 Charakterystyka wybranych świadczeń niepieniężnych w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Usługi opiekuńcze				
Osoby korzystające z usług opiekuńczych	361	383	392	410

Osoby korzystające z usług opiekuńczych specjalistycznych	55	66	69	69
Osoby korzystające z usług opiekuńczych specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	16	20	21	22
Poradnictwo specjalistyczne				
Liczba rodzin korzystająca z poradnictwa	10	540	428	627
Interwencja kryzysowa				
Liczba rodzin korzystająca z interwencji kryzysowej	5	269	138	129
Kontrakt socjalny⁸				
Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi typu A	285	128	163	110
Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi typu B		351	467	339

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej 2019; MOPR Bytom

Ponadto w ramach pomocy społecznej finansowane są m.in. ciepłe posiłki, pomoc żywnościowa, bezpłatna pomoc w znalezieniu pracy (*Punkt Pomocy Koleżeńskiej*).

⁸**Kontrakt socjalny typ A** - określa sposób współdziałania między osobą/rodziną a pracownikiem socjalnym w zakresie rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej. **Kontrakt socjalny typ B** - określa sposób współdziałania między osobą a pracownikiem socjalnym w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. Jest zawierany z osobą znajdującą się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (tj. bezrobotnym do 30 roku życia, długotrwale bezrobotnym, bezrobotnym powyżej 50 roku życia, bezrobotnym korzystającym ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotnym posiadającym co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia, bezrobotnym niepełnosprawnym, a także opiekunem osoby niepełnosprawnej poszukującym pracy niepozostającym w zatrudnieniu lub niewykonującym innej pracy zarobkowej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów).

PIECZA ZASTĘPCZA

W Bytomiu w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonuje 10 placówek opiekuńczo-wychowawczych, które oferują łącznie 140 miejsc. Na koniec 2019 roku wszystkie miejsca były zajęte.

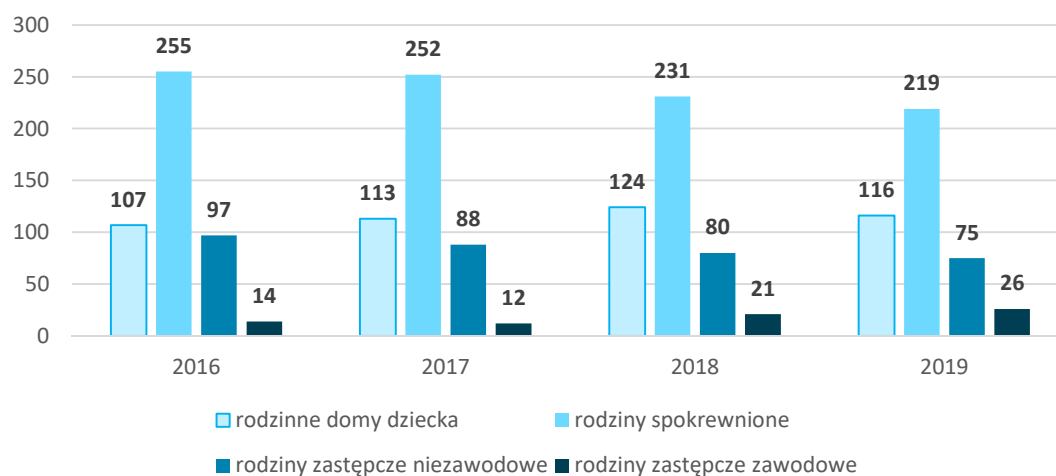
Ponadto duża część dzieci przebywa w rodzinnej pieczy zastępczej. W analizowanym roku w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało łącznie 436 dzieci w tym: 219 w rodzinach spokrewnionych, 116 w rodzinnych domach dziecka, 75 w rodzinach zastępczych niezawodowych, a 26 w rodzinach zastępczych zawodowych (pogotowiu rodzinnym). W sumie w pieczy zastępczej przebywało na koniec roku 578 dzieci.

Zmniejszająca się liczba
dzieci w pieczy
zastępczej przy
jednoczesnym pełnym
wykorzystaniu systemu

Z roku na rok maleje liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej – w stosunku do roku 2016 liczba ta spadła o ok. 10%. W instytucjonalnej pieczy zastępczej w ciągu ostatnich 4 lat liczba miejsc i tym samym dzieci tam przebywających spadła o 32. W rodzinnej pieczy zastępczej liczba dzieci spadła o 37.

Tendencja dotycząca zmniejszającej się liczby dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej wynika głównie z problemów z rekrutacją kandydatów na rodziców zastępczych, a co za tym idzie, brakiem możliwości tworzenia nowych rodzin zastępczych, przede wszystkim rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych zawodowych. W związku z powyższym dzieci pozostają w rodzinie naturalnej pomimo wydanego postanowienia sądowego o konieczności umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej.

Wykres 16 Dzieci umieszczone wg formy rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2016-2019 (os.)

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom

W 2019 roku usamodzielniało się 50 wychowanków, w tym 37 z rodzinnej pieczy zastępczej. Usamodzielnieni wychowankowie w 2019 roku korzystali z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki - 174 oraz na usamodzielnienie - 34 i zagospodarowanie - 25.

Tabela 9 Pomoc pieniężna wg liczby świadczeń i liczby osób korzystających dla opuszczających pieczę zastępczą oraz na podstawie ustawy o pomocy społecznej w 2019 r.

	rodzinna piecza zastępcza		Instytucjonalna piecza zastępcza		Na podstawie ustawy o pomocy społecznej	
	osoby	świadczenia	osoby	świadczenia	osoby	świadczenia
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	90	802	72	609	12	126
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	20	20	12	12	2	2
Pomoc pieniężna na zagospodarowanie w formie rzeczowej	12	12	10	10	3	3

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom 2019

Dla usamodzielnionych wychowanków przygotowano w Bytomiu mieszkanie chronione, z którego w 2019 roku skorzystało 5 osób. W mieście podejmowane są również działania mające na celu promowanie idei rodzicielstwa zastępczego. Nawiązywana jest współpraca z różnymi instytucjami, w tym poradniami zdrowia, Wydziałem Polityki Społecznej i Wydziałem Edukacji Urzędu Miejskiego w Bytomiu, w celu rozpowszechnienia informacji na temat rodzicielstwa zastępczego.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I PRZEMOC W RODZINIE

W 2019 roku Policja stwierdziła 4759 przestępstw, z czego w 78% przypadków wykryto sprawcę. W stosunku do roku wcześniejszego liczba przestępstw spadła, jednakże w stosunku do roku 2016 wzrosła o prawie 25%.

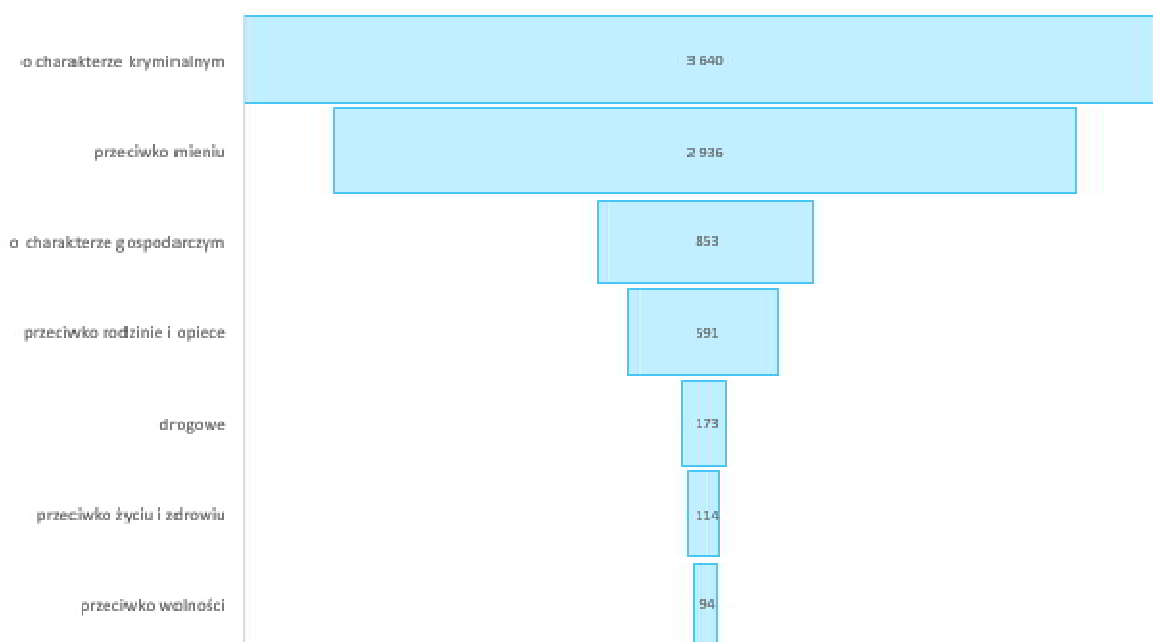
Wśród przestępstw dominowały te o charakterze kryminalnym (w 2019 roku stwierdzono ich aż 3640). W następnej kolejności najbardziej powszechnymi rodzajami przestępstw były przeciwko mieniu, o charakterze gospodarczym oraz przeciwko

Wysoki poziom przestępczości

rodzinie i opiece. Ponadto doszło do 173 przestępstw drogowych, 114 przeciwko życiu i zdrowiu oraz 94 przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności.

Wykres 17 Liczba stwierdzonych przestępstw według rodzaju w 2019 r.

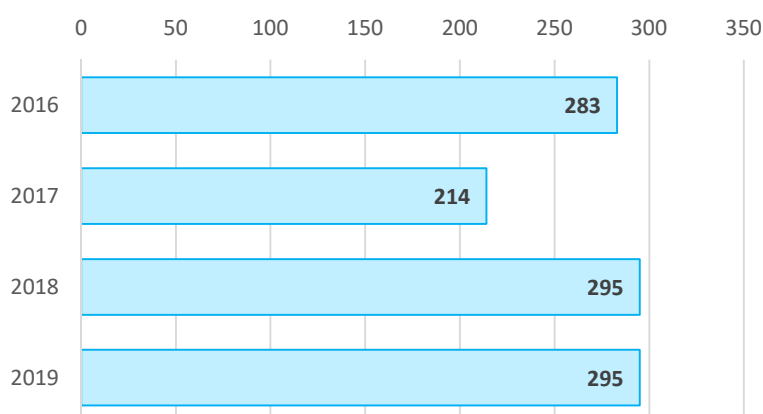
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Z rejestrów policji wynika także, że w 2019 roku doszło do 46 zamachów samobójczych, z czego 23 zakończyły się zgonem. W 29 przypadkach próby samobójczej dokonywali mężczyźni, a w 17 przypadkach kobiety. Najczęściej były to osoby w wieku 30-49 lub 50-69. Ze znanych przyczyn samobójstw najczęściej odnotowywano choroby psychiczne (12) i nieporozumienia rodzinne oraz przemoc w rodzinie (5).

Występujący problem przemocy w rodzinie

Jednym z sygnałów pokazujących problem w rodzinie jest tzw. Niebieska Karta. Jest to dokument wypełniany przez funkcjonariusza policji lub inną uprawnioną osobę (np. pracownika socjalnego, pedagoga szkolnego, przedstawiciela ochrony zdrowia) w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie. W 2019 roku w Bytomiu wszczęto 295 procedur tego typu, z czego 100 zgłoszonych było przez pracowników MOPR. Była to taka sama wartość jak w 2018 roku, jednak zdecydowanie wyższa niż w roku 2017.

Wykres 18 Liczba formularzy Niebieska Karta w latach 2016-2019.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej	
schronienie	poradnictwo specjalistyczne
62 os.	232 os.
Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	
49 os.	
Mieszkania chronione dla matek z dziećmi	
16 os.	

Źródło: Sprawozdanie z działalności MOPR Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019

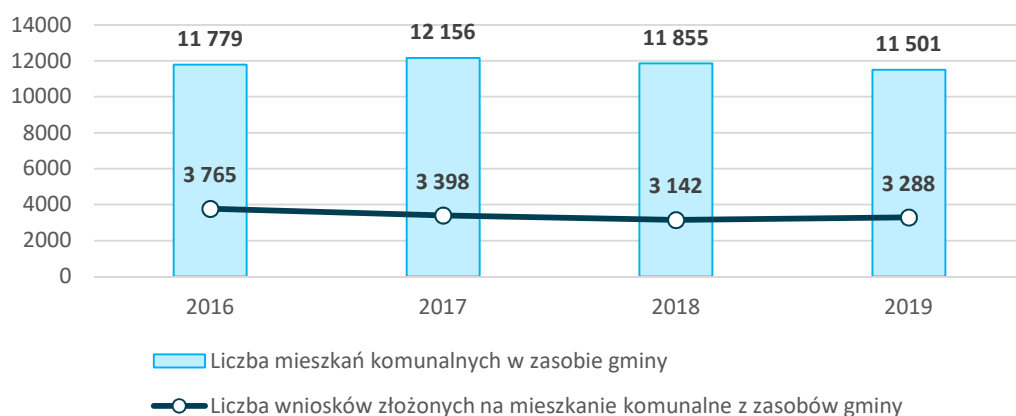
W zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w 2019 r. na terenie Bytomia działały punkty konsultacyjne udzielające porad, grupy wsparcia i terapeutyczne oraz grupy robocze. Osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie mogą liczyć na pomoc w ramach prowadzonej przez miasto polityki wsparcia rodziny. W strukturach MOPR działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej, który w sytuacji kryzysu udziela schronienia (dysponuje 16 miejscami) oraz świadczy usługi poradnictwa specjalistycznego. W 2019 roku ze schronienia skorzystały 62 osoby, w tym 32 dzieci. Rok wcześniej z usług tych skorzystało 38 osób, w tym 21 dzieci. Poradnictwo specjalistyczne było świadczone 232 osobom, z czego aż 118 osobom, które doświadczyły przemocy. Rok wcześniej było to 186 osób, w tym 64, które doświadczyły przemocy. W programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc uczestniczyło 49 osób, z czego ukończyło 21 osób.

Od października 2017 r. w ramach MOPR funkcjonuje mieszkanie chronione treningowe przeznaczone dla matek z dziećmi, pozostających w sytuacji kryzysowej spowodowanej między innymi przemocą czy bezdomnością, które ze względu na trudną sytuację życiową potrzebują wsparcia. Celem funkcjonowania mieszkania chronionego jest udzielenie schronienia matce i dziecku; zapewnienie bezpieczeństwa, w szczególności przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz usamodzielnienie, poprzez ich powrót do środowiska. W 2019 roku z tego typu wsparcia skorzystało 6 rodzin (16 osób).

WARUNKI MIESZKANIOWE

W 2019 roku miasto dysponowało 11,5 tys. mieszkań komunalnych. Na przestrzeni lat zauważasie stały trend malejący w przypadku ich ilości. W stosunku do roku 2017 ubyło z zasobów gminy aż 658 mieszkań. Tymczasem wniosków złożonych w 2019 roku na mieszkanie komunalne było 3288, czyli 28,6% ogółu ich liczby. W stosunku do roku 2016 liczba złożonych wniosków zmalała o 477 (tj. 12,7%).

Wykres 19 Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy oraz liczba wniosków złożonych na te mieszkania w latach 2016-2019.

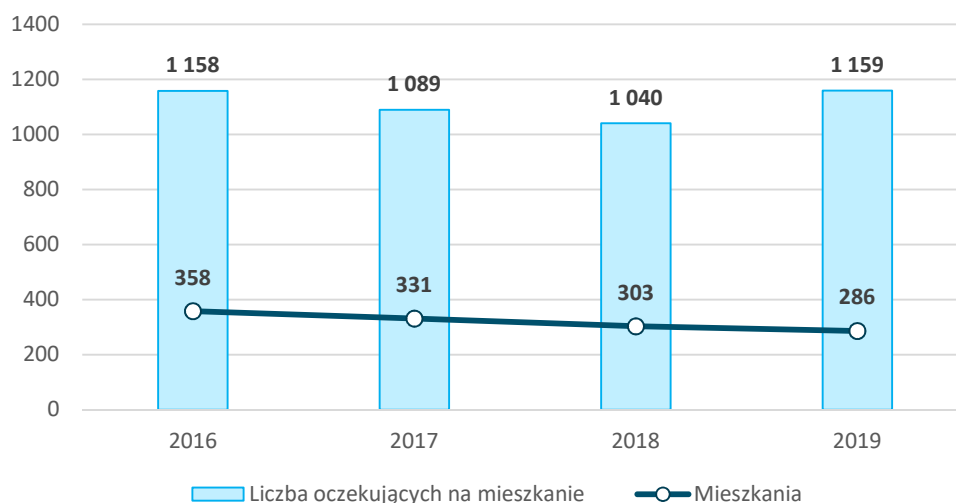

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom

W przypadku mieszkań objętych najmem socjalnym liczba jest zdecydowanie za niska w porównaniu z potrzebami. W 2019 roku w zasobach gminy było 286 mieszkań tego typu, tymczasem liczba oczekujących wynosiła aż 1159. Na przestrzeni ostatnich lat liczba mieszkań powoli, aczkolwiek systematycznie spada. W stosunku do roku 2016 ubyło 72 mieszkania objęte najmem socjalnym co stanowi spadek o 20,1%. W stosunku do roku 2018 ubyło 17 mieszkań (-5,6%). Jeśli chodzi o liczbę oczekujących do 2018 roku utrzymywał się trend malejący. W 2019 roku zauważa się już jednak znaczny wzrost liczby oczekujących do liczby porównywalnej z rokiem 2018.

Niewystarczający zasób
mieszkań komunalnych
i mieszkań objętych
najmem socjalnym

Wykres 20 Liczba mieszkań i liczba oczekujących na mieszkania objęte najmem socjalnym w latach 2016-2019.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom

Problem braku lokalu pojawia się w przypadku eksmisji. W 2019 roku wydano 170 wyroków eksmisyjnych bez przyznania uprawnień do lokalu z najmem socjalnym. Była to zdecydowanie najwyższa wartość w ostatnich latach – prawie czterokrotnie wyższa niż rok wcześniej i ponad dwukrotnie wyższa niż w latach wcześniejszych. W zdecydowanej części eksmisje wynikają z zaległości w płatnościach.

Wsparciem w zakresie utrzymania mieszkania dla osób o niskich dochodach są dodatki: mieszkaniowy i energetyczny. Dodatek mieszkaniowy umożliwia pokrycie części kosztów utrzymania mieszkania natomiast energetyczny, jeśli jako strona umowy korzysta z energii elektrycznej. W 2019 roku z dodatku mieszkaniowego skorzystało 2492 rodzin, którym łącznie wypłacono ponad 23 tys. świadczeń. Zarówno liczba świadczeń jak i wspieranych gospodarstw domowych z roku na rok spada.

W stosunku do roku 2016 liczba korzystających rodzin spadła o 33,8%, natomiast liczba wypłacanych świadczeń o 32,3%. Wśród wypłacanych dodatków dominują te, które wspierają osoby zamieszkujące zasoby inne niż gminne tj. spółdzielcze, zakładowe, wspólnoty mieszkaniowe, mieszkania prywatne.

Tabela 10 Liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych i liczba wypłaconych dodatków w podziale na własność mieszkania w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin korzystająca z dodatku mieszkaniowego	3 764	3 361	2 921	2 492
Liczba wypłaconych dodatków ogółem	34 198	30 933	26 515	23 151
w tym mieszkaniowy zasób gminny	14 317	12 496	10 209	5 519
w tym inne: spółdzielcze, zakładowe, wspólnoty mieszkaniowe, mieszkania prywatne, domy jednorodzinne	19 881	18 437	16 306	14 632

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2016, 2017, 2018 i 2019; MOPR Bytom.

W przypadku dodatku energetycznego w 2019 roku skorzystało z niego 879 rodzin, które otrzymały łącznie 6851 świadczeń. Wśród gospodarstw domowych korzystających z dodatku dominują gospodarstwa 2-4 osobowe, następnie 1-osobowe. Najmniejszy strumień świadczeń płynie w kierunku rodzin wieloosobowych.

Często występują decyzje odmowne lub inne (wstrzymujące/umarzające/zmieniające) w stosunku do złożonych wniosków dot. dodatków. W 2019 roku w przypadku dodatków mieszkaniowych decyzji odmownych zanotowano 304, a innych 536. W przypadku dodatku energetycznego odpowiednio 79 i 14. Zdarzają się one jednak coraz rzadziej.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

W Bytomiu działa Biuro Organizacji Pozarządowych, które prowadzi bazę fundacji i stowarzyszeń działających na terenie miasta. W 2019 roku w bazie widniały 403 podmioty, w tym nowo zarejestrowanych odnotowano 17. W stosunku do roku wcześniejszego liczba organizacji wzrosła o 12, natomiast w stosunku do roku 2017 spadła o 18 podmiotów. Jeśli chodzi o podmioty nowo zarejestrowane to w roku 2019 zanotowano ich

Wysoki potencjał
i aktywność sektora NGO

najmniej na przestrzeni ostatnich lat.

Tabela 11 Liczba organizacji pozarządowych działających w mieście w latach 2016-2019.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
Liczba fundacji i stowarzyszeń	407	421	391	403
W tym liczba nowo zarejestrowanych	25	20	33	17

Źródło: Raport o stanie miasta Bytom za lata 2016, 2017, 2018 i 2019.

Wśród ogółu zarejestrowanych w 2019 roku podmiotów były 54 fundacje, 24 stowarzyszenia zwykłe oraz 320 stowarzyszenia rejestrowe. Wśród stowarzyszeń rejestrowych było 80 działających w obszarze kultury fizycznej (w tym nieprowadzące działalności gospodarczej) oraz 27 UKS-ów. Najwięcej podmiotów nowych odnotowano wśród fundacji.

Wśród ciał działających w mieście a wspierających aktywność społeczną mieszkańców można wymienić:

- Bytomską Radę Seniorów – funkcjonuje od 2015 roku i została powołana w celu zapewnienia osobom starszym większego wpływu na sprawy dotyczące społeczności lokalnej, polepszenia współpracy pomiędzy samorządem, a starszymi mieszkańcami miasta oraz pobudzania aktywności obywatelskiej.
- Bytomską Radę Działalności Pożytku Publicznego – powołana została w 2018 roku, a jej członkami są przedstawiciele prezydenta, rady miejskiej i organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych). Celem Rady jest m.in. polepszenie współpracy miasta z trzecim sektorem.
- Młodzieżową Radę Miejską – powołana została w 2019 roku i ma na celu uwrażliwianie władz samorządowych na potrzeby młodych mieszkańców oraz wyrażanie opinii o działaniach organów samorządu terytorialnego w zakresie dotyczącym młodzieży.

W 2019 został ogłoszony Bytomski Budżet Obywatelski. Zgłoszono do niego w 2020 roku łącznie 85 projektów, w tym 12 miękkich. Na etapie weryfikacji pozytywnie zweryfikowano 61 projektów. W głosowaniu oddano 26 965 ważnych głosów, z czego 22,5 tys. głosów oddanych w głosowaniu internetowym, a blisko 4,5 tys. – tradycyjnie, poprzez karty do głosowania.

ANALIZA PORÓWNAWCZA DO WYBRANYCH MIAST NA PRAWACH POWIATU

W celu określenia sytuacji społecznej w Bytomiu przeprowadzono analizę porównawczą wybranych wskaźników społecznych w odniesieniu do różnych jednostek samorządu terytorialnego⁹. Bytom w żadnych z analizowanych wskaźników nie wykazuje skrajnej wartości pożądanej, za to w trzech przypadkach wykazuje skrajne wartości niepożądane, są to wskaźniki:

- saldo migracji ogółem na 1000 ludności,
- stopa bezrobocia rejestrowanego,
- udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

W przypadku salda migracji wszystkie analizowane powiaty wykazują wartość ujemną, jednak Bytom charakteryzuje się najmniej korzystną sytuacją. Wskaźnik w tym zakresie wynosi -4,48 co oznacza, że per saldo w 2019 roku na każde 1000 osób w mieście przypadły ponad 4, które opuściły to miasto na stałe. Najmniejszy odpływ zanotowały Tychy. W kontekście zmian demograficznych dosyć korzystnie wypada analiza wskaźnika obciążenia demograficznego – wartość wskaźnika 40,5 osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym stanowi czwarty wynik wśród analizowanych powiatów. W przypadku przyrostu naturalnego wszystkie powiaty znowu charakteryzują się ujemną wartością, ale dla Bytomia nie jest ona najniższa.

Bytom charakteryzuje się także najwyższą stopą bezrobocia wśród analizowanych obszarów. W 2019 roku wyniosła ona aż 8,4%, tymczasem w Tychach zaledwie 2%. Trochę lepiej wypada struktura bezrobotnych w odniesieniu do innych powiatów. Odsetek bezrobotnych w wieku 45 lat i więcej wynosił w Bytomiu w 2019 roku 37,9, co stanowiło drugi wynik zaraz za Rudą Śląską. W przypadku odsetka bezrobotnych w wieku 20 lat i mniej oraz długotrwale bezrobotnych Bytom plasował się w okolicach środka listy analizowanych powiatów.

Według danych GUS udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2019 roku w Bytomiu wyniósł 29,6, co było najwyższym wynikiem wśród analizowanych powiatów. Podobnie niekorzystnie kształtuje się liczba beneficjentów

---

⁹Do analizy porównawczej wybrano miasta na prawach powiatu zlokalizowane w granicach Metropolii Górnośląskiej, których liczba ludności mieści się w przedziale 100-200 tys. Dobór wskaźników wynikał z dostępności danych na poziomie powiatowym. Wszystkie wskazane niżej wskaźniki zostały pozyskane z Banku Danych Lokalnych (Baza Głównego Urzędu Statystycznego) i dotyczą roku 2019 (Wyjątek stanowi wskaźnik dot. zadłużenia mieszkań komunalnych – dane dotyczą roku 2018). Wskaźniki zostały podzielone na stymulanty tj. takie których wzrost wartości wiąże się z pożądanym trendem zmian, oraz destymulanty, tj. takie których wzrost wartości wiąże się z negatywnym trendem zmian. Oznaczono je odpowiednio kolorami czcionek: zielonym – stymulanty, czerwonym – destymulanty. Dla każdego wskaźnika dokonano cieniowania wartości wśród powiatów: zielony kolor oznacza skrajną wartość pożądaną, czerwony kolor oznacza skrajną wartość niepożądaną.

pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Tutaj najgorszy wynik przypada miastu Chorzów, a następnie miastu Bytom (wartości odpowiednio 476 i 427). W przypadku analizy wydatków na pomoc społeczną, która przypada na jednego mieszkańca miasta Bytom plasuje się kolejny raz w okolicach środka listy. Zdecydowanie najwyższe wydatki w tym zakresie ponoszą Gliwice i Chorzów, a najniższe Dąbrowa Górnicza i Tychy.

W pozostałych przedstawionych wskaźnikach z zakresu bezpieczeństwa, zadłużenia mieszkań czy aktywności społecznej Bytom wypada przeciętnie.

Wskaźnik	Bytom	Chorzów	Dąbrowa Górnica	Gliwice	Ruda Śląska	Sosnowiec	Tychy	Zabrze
Liczba ludności	165 263	107 807	119 373	178 603	137 360	199 974	127 590	172 360
Gęstość zaludnienia (os./km ²)	2 380	3 243	633	1 334	1 767	2 196	1 560	2 144
Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	40,5	39,5	45,1	42,7	36,7	48,2	41,6	38,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-4,5	-4,9	-4,5	-2,7	-1,8	-5,8	-0,9	-2,7
Saldo migracji ogółem na 1000 ludności	-4,48	-1,90	-3,44	-3,11	-3,20	-4,03	-1,60	-3,47
Stopa bezrobocia rejestrowanego	8,4	3,3	3,8	2,3	2,7	5,1	2,0	4,9
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 24 lat i mniej	9,4	7,4	7,0	7,9	13,5	6,7	7,1	9,9
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 45 lat i więcej	37,9	40,6	38,8	40,7	34,9	40,6	41,6	40,2
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy	32,9	28,1	35,4	34,8	10,6	34,2	26,3	30,4
Wydatki w ramach pomocy społecznej (Działy 852, 851, 855 i Rozdział 85354) na 1 osobę	1 740,17	1 995,16	1 340,39	2 182,92	1 805,63	1 532,97	1 416,29	1 669,50
Mieszkańcy DPS na 1000 ludności	3	5	2	2	4	2	1	3
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	427	476	224	254	423	331	247	390
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują	29,6	28,2	16,3	17,9	20,8	19,4	11,9	26,5

zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku								
Liczba prób (zachowań) samobójczych na 100 tys. ludności	28	19	21	0	21	48	5	12
Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców	28,67	22,99	40,37	29,83	20,96	33,19	22,90	28,70
Zadłużenie mieszkań komunalnych (odsetek mieszkań z zaległościami w opłatach do ogółu mieszkań w zasobach gminnych)	50,8	50,6	76,7	18	46,7	86,2	37,1	90,8
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,22	2,66	2,55	3,85	1,61	2,31	1,87	2,13

Źródło: Opracowanie własne

KLUCZOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

Poza analizą i diagnozą opartą na danych ilościowych przeprowadzono badania sondażowe i ankietowe wśród mieszkańców Bytomia. W badaniach ankietowych realizowanych drogą internetową w styczniu 2021 roku wzięły udział łącznie 292 osoby, z czego 73% stanowiły kobiety. Największa liczba uczestników to osoby w wieku 31-50 lat i legitymujące się wykształceniem wyższym 66%.

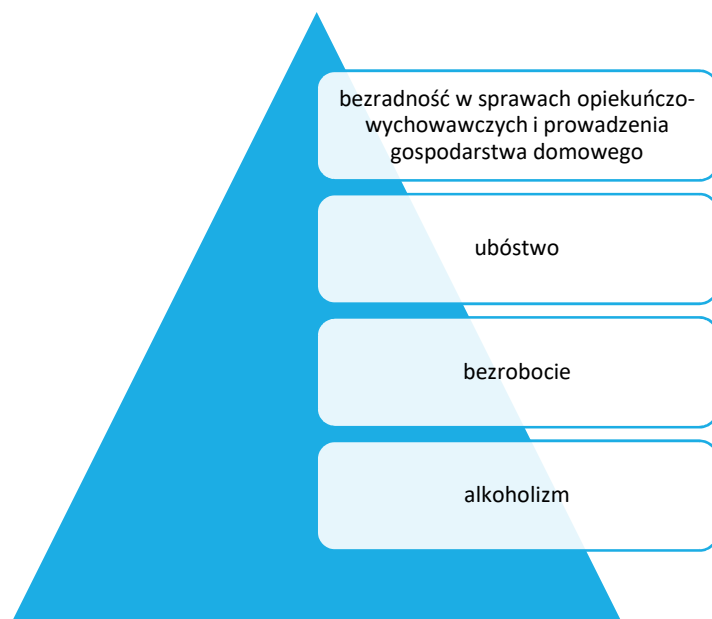
W zakresie jakości życia w mieście do sfer ocenianych w najwyższym stopniu pozytywnie zaliczono:

- dostępność do handlu i usług,
- możliwość skorzystania z komunikacji publicznej w celu skorzystania z usług w innych gminach,
- jakość oferty edukacyjnej i dostęp do placówek edukacyjnych,
- ofertę placówek kultury,

do sfer źle ocenianych zaliczono:

- możliwość podjęcia pracy,
- jakość środowiska naturalnego,
- jakość infrastruktury drogowej,
- bezpieczeństwo publiczne.

Rysunek 5 Kluczowe problemy społeczne w ocenie mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Do grup najbardziej narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne mieszkańcy Bytomia zaliczyli:

- bezdomnych,
- uzależnionych od narkotyków i alkoholu,
- długotrwale bezrobotnych,
- niepełnosprawnych.

Tabela 12 Kluczowe problemy w zakresie wybranych grup mieszkańców Bytomia.

Grupa	Kluczowe obszary problemowe
Dzieci i młodzież	<ul style="list-style-type: none"> • sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze) • przestępczość, wandalizm i chuligaństwo • zaniedbanie wychowawcze ze strony rodziców • uzależnienie od sieci Internet
Rodziny	<ul style="list-style-type: none"> • uzależnienia • niskie umiejętności rodzicielskie/wychowawcze • bezrobocie • ubóstwo i bieda
Niepełnosprawni	<ul style="list-style-type: none"> • utrudniony dostęp do świadczeń medycznych (np. do rehabilitacji) • bariery architektoniczne • samotność • problemy psychologiczne i zdrowotne
Seniorzy	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające środki finansowe • samotność • niepełnosprawność i schorzenia wieku starszego • ograniczony dostęp do długoterminowej opieki medycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Istotnym elementem wpływającym na jakość życia w mieście i możliwości rozwoju społecznego jego mieszkańców jest dostępność do odpowiedniej oferty usług. Do najistotniejszych deficytów w zakresie usług w Bytomiu zaliczono ograniczoną dostępność do:

- atrakcyjnych miejsc wypoczynku i rekreacji,
- usług zdrowotnych,
- usług wsparcia biznesu i przedsiębiorczości,
- usług opiekuńczych i oświatowych np. żłobek miejski, przedszkole.

Do głównych oczekiwanych obszarów działania samorządu Bytomia, które służyć mogą rozwiązywaniu problemów społecznych zaliczono:

- poprawę bezpieczeństwa i ładu publicznego,
- poprawę jakości i zwiększenie zasobu mieszkaniowego (socjalnego i komunalnego),
- zwiększenie dostępności do usług medycznych, w tym lekarzy specjalistów,

- zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, prawnego, terapii uzależnień),
- rozwój infrastruktury czasu wolnego dla różnych grup wiekowych.

UWARUNKOWANIA POLITYKI PAŃSTWA I REGIONU WPŁYWAJĄCE NA KIERUNKI POLITYKI SPOŁECZNEJ BYTOMIA

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR to dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. (SOR) będący obowiązującym, kluczowym dokumentem państwa w obszarze średnio- i długofalowej polityki Państwa.

W kontekście wyznaczonego w tym dokumencie celu generalnego „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym” kształtując mechanizmy polityki społecznej Miasta Bytomia należy zwrócić uwagę na cel:

- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,
- Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Tabela 13 Cele i kierunki interwencji SOR.

Cel szczegółowy	Wyzwania związane z celem	Istotne kierunki interwencji
Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	<ul style="list-style-type: none"> o demografia i procesy migracyjne, o ubóstwo ekonomiczne i dostęp do usług społecznych, o rynek pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> o aktywna polityka prorodzinna, w tym rozwój zróżnicowanych form opieki nad dziećmi, wzmocnienie systemu wsparcia rodziny, lepsze dopasowanie systemu wsparcia finansowego, o poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych, promocja aktywności zawodowej i społecznej seniorów, wsparcie rozwoju (w tym standaryzacja i certyfikacja jakości) usług asystenckich i opiekuńczych, zwiększenie dostępu do taniego mieszkalnictwa, o wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej, w tym zmiana modelu funkcjonowania ośrodków pomocy społecznej, szersze wykorzystanie aktywizacji zawodowej w

		<p>podmiotach reintegracyjnych (WTZ, CIS, KIS), większy udział podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań i usług, wdrażanie sieci usług i programów aktywizacyjnych, rehabilitacyjnych, resocjalizacyjnych, rozwijanie sektora ekonomii społecznej jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku, wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i międzysąsiedzkich w otoczeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,</p> <p>rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich, w tym przeciwdziałanie segmentacji rynku pracy, aktywizacja zawodowa osób biernych zawodowo oraz długotrwale bezrobotnych, wspieranie aktywności zawodowej kobiet oraz osób po 50. roku życia.</p>
Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	<ul style="list-style-type: none"> ○ dysfunkcje struktury organizacyjnej instytucji publicznych ○ przewlekłość i niejasność procedur 	<ul style="list-style-type: none"> ○ zwiększenie sprawności funkcjonowania instytucji państwa, w tym administracji - poprawa jakości usług świadczonych przez instytucje publiczne (m.in. uproszczenie procedowania spraw drogą elektroniczną, eliminacja barier prawnych, maksymalizacja automatyzacji procesów), Wprowadzenie podejścia projektowego – „kultury” pracy projektowej w administracji, podejmowanie projektów dialogu strategicznego z szerokimi grupami interesariuszy dotyczących żywotnie ważnych problemów i rozwiązań, zwłaszcza innowacyjnych, wypracowanie spójnych, generalnych kryteriów oceny skuteczności i efektywności instytucji publicznych, ○ wzmocnienie strategicznej koordynacji zarządzania politykami publicznymi, w tym rozwój systemu monitoringu i ewaluacji polityk publicznych służący zwiększeniu trafności, skuteczności i efektywności poszczególnych polityk publicznych.

Źródło: Opracowanie własne

Strategia krajowa jako jeden z obszarów wpływających na osiągnięcie celów wskazuje istotność obszaru Kapitał ludzki i społeczny, w którym wyznaczono kierunki interwencji:

- lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki,

- poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej,
- rozwój kapitału społecznego,
- wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Kluczowe kierunki rozwoju kraju, w tym w zakresie rozwoju społecznego znajdują swoje odbicie w kierunkach rozwoju województwa śląskiego.

Kluczowymi dokumentami w tym zakresie są:

- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030,
- Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa.

Strategia „Śląskie 2030” w zakresie rozwoju społecznego i problemów społecznych akcentuje prognozy dotyczące:

- tendencji demograficznych, w tym wydłużenie trwania życia, niski poziom dzietności, emigracja osób młodych, szybszy spadek liczby ludności na obszarach miejskich w porównaniu z obszarami wiejskimi; jeszcze szybsze tempo wzrostu odsetka ludzi w wieku podeszłym (80+), wzrost obciążenia demograficznego osób w wieku produkcyjnym osobami starszymi,
- pogorszenia relacji emerytur do wynagrodzeń zwłaszcza w przypadku kobiet,
- zmian na rynku pracy będących następstwem restrukturyzacji gospodarki regionu, w tym spadek zatrudnienia w górnictwie i w branżach okołogórnictwa oraz w wyniku recesji gospodarczej wywołanej skutkami pandemii COVID-19,
- nowych stylów życia, wzorców konsumpcji i mobilności,
- rosnącej obecności technologii w życiu codziennym,
- zmiany struktury zachorowalności, w postaci relatywnie większej częstości występowania przewlekłych chorób niezakaźnych, w tym zwłaszcza chorób układu krążenia i nowotworów oraz schorzeń neurodegeneracyjnych i cywilizacyjnych.

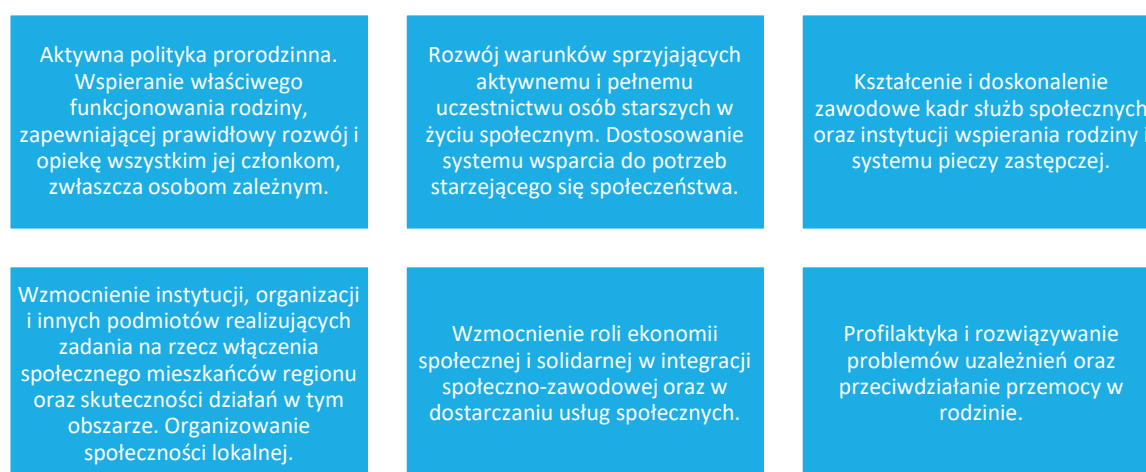
W Strategii regionalnej sformułowano cel STRATEGICZNY B „Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca”, obejmujący cele operacyjne i zdefiniowane kierunki interwencji:

- Wysoka jakość usług społecznych, w tym m.in.:
  - podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej,

- aktywizacja osób z niepełnosprawnościami oraz wykluczonych społecznie,
- podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny, w tym opieki wytchnieniowej nad osobami zależnymi,
- rozwój sektora srebrnej gospodarki oraz rozwój, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych;
- Aktywny mieszkaniec obejmujący m.in. kierunki:
  - podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy,
  - podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

W Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030 cel generalny zdefiniowano jako: „Wysoka jakość życia mieszkańców województwa śląskiego. Aktywna społeczność regionalna.”

Rysunek 6 Cele strategiczne zdefiniowane w Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030

Dla osiągnięcia celu generalnego wyznaczono cele strategiczne oraz kierunki działań, w tym działania adresowane do realizacji na poziomie powiatów i gmin regionu. Działania wskazane do realizacji w gminach i powiatach obejmują, w szczególności:

- zwiększenie dostępności usług opieki nad małym dzieckiem do lat 3 w ramach rozwiązań instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych,

- wzmacnianie kompetencji rodzicielskich,
- wzmacnianie rodziny w celu utrzymania prawa rodziców do opieki nad dziećmi i przeciwdziałanie dezintegracji rodziny,
- wsparcie i rozwój sieci wyspecjalizowanych placówek realizujących zadania na rzecz pomocy rodzinie,
- realizacja gminnych programów wsparcia dużych rodzin oraz udostępnianie zniżek na produkty i usługi dla rodzin wielodzietnych,
- promowanie idei adopcji oraz edukacji społecznej w obszarze przysposobienia,
- rozwój narzędzi polityki senioralnej, mającej na celu wszechstronne wsparcie ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb zawodowych, społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych osób starszych,
- wspieranie funkcjonowania podmiotów reprezentujących środowiska senioralne,
- podnoszenie jakości i dostępności usług, w tym opiekuńczo-pielęgnacyjnych, dostosowanych do potrzeb seniorów, świadczonych w miejscu zamieszkania,
- opracowywanie i wspieranie programów wspomagania opiekunów rodzinnych i opiekunów nieformalnych,
- promowanie różnych form aktywności seniorów w społeczeństwie i tworzenie warunków sprzyjających aktywności zawodowej seniorów,
- integracja i współdziałanie organizacji seniorskich,
- realizowanie działań na rzecz reintegracji rodziny lub zapewnienia nowego środowiska rodzinnego dla dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych, które przebywają w pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych,
- poprawa efektywności aktywizacji zawodowej oraz rozwój usług i instrumentów rynku pracy,
- rozszerzanie oferty usług świadczonych przez podmioty funkcjonujące w obszarze pomocy i integracji społecznej,
- dostosowywanie do potrzeb społecznych istniejącej bazy instytucjonalnej pomocy i integracji społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej,
- prowadzenie analiz/ badań,
- opracowywanie i wydawanie publikacji/newsletterów dotyczących obszaru polityki społecznej.

Należy również zwrócić uwagę na działania zaplanowane do realizacji przy udziale podmiotów ekonomii społecznej, w tym m.in.:

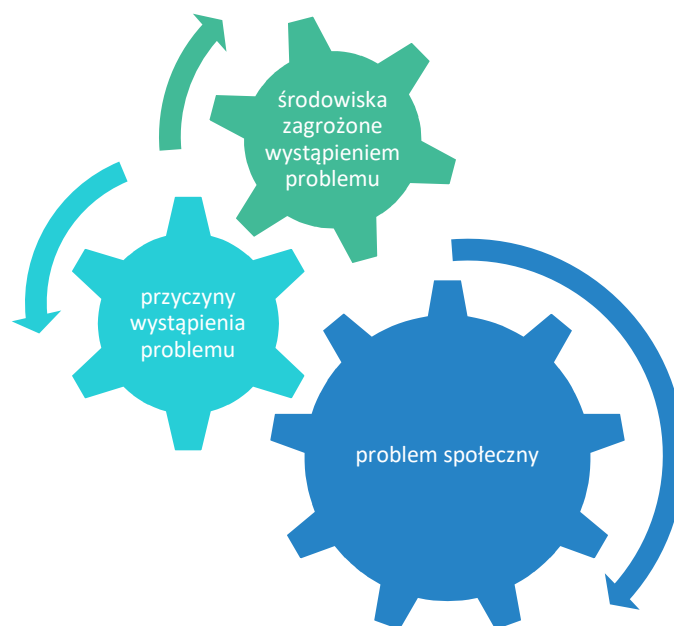
- wspieranie tworzenia stabilnych ekonomicznie podmiotów ekonomii społecznej,
- podnoszenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku dóbr i usług,
- świadczenie specjalistycznego wsparcia dla sektora ekonomii społecznej,
- podnoszenie kompetencji pracowników JST/ instytucji publicznych z zakresu narzędzi ekonomii społecznej.

PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ

Biorąc pod uwagę sytuację społeczną miasta Bytomia oraz zachodzące zmiany w sferze społecznej i gospodarczej w mieście, jak i w otoczeniu regionalnym, krajowym i globalnym do kluczowych zjawisk i wyzwań zaliczyć można:

- kurczenie się potencjału demograficznego Bytomia,
- starzenie się społeczeństwa,
- trwające i planowane procesy transformacji społeczno-gospodarczej,
- zmiany aspiracji życiowych mieszkańców,
- zmiany modeli rodziny,
- rozluźnienie więzi międzyludzkich,
- obciążenie środowiska wpływające na stan zdrowia,
- realizacja procesów rewitalizacji wspierających rozwój społeczny.

Rysunek 7 Sprzężenie problemów społecznych.

Źródło: Opracowanie własne

Należy podkreślić, że problemy społeczne są ze sobą silnie powiązane. Jedne problemy są konsekwencją zachodzących sytuacji problemowych i jednocześnie stanowią źródła pojawienia się innych problemów.

Tabela 14 Kluczowe obszary problemowe i prognoza zmian wpływających na obszar w Bytomiu.

Obszary problemowe w sferze społecznej	Przyczyny problemów w obszarze	Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów i wymagające monitorowania problemów	Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> • brak pracy, • brak kompetencji zawodowych i społecznych, • uzależnienia, • dziedziczenie postaw roszczeniowych, • uzależnienie od pomocy społecznej – model życia, • niskie dochody; 	<ul style="list-style-type: none"> • rodziny, • bezrobotni, • seniorzy; 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej w wyniku ubóstwa, • poprawa warunków życia mieszkańców miasta i spadek liczby rodzin ubogich, • zwiększenie możliwości znalezienia zatrudnienia przez osoby dotychczas nieaktywne zawodowo, • realizacja polityki włączenia społecznego;
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom kwalifikacji zawodowych, • niski poziom wykształcenia, • niski poziom przedsiębiorczości, • niskie aspiracje społeczne, • utrwalanie się postaw bierności zawodowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • bezrobotni, w szczególności długotrwale bezrobotni, • osoby wchodzące na rynek pracy, • mieszkańcy o niskich kwalifikacjach zawodowych, • mieszkańcy o niskich kwalifikacjach społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby osób bezrobotnych w wyniku rozwoju rynku pracy, • poprawa dostępu do aktywnych usług świadczonych przez PUP, • wzrost oczekiwań dot. kompetencji zawodowych i potencjału mieszkańców, • wzrost aspiracji życiowych mieszkańców, • realizacja procesów transformacji społeczno-gospodarczej w regionie, • zmiana formuły pracy w niektórych obszarach gospodarki;
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> • wady wrodzone, • choroby i choroby przewlekłe, • zdarzenia nagłe np. wypadki, • podeszły wiek; 	<ul style="list-style-type: none"> • osoby z niepełnosprawnościami, • opiekunowie osób z niepełnosprawnościami, 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa, • wydłużenie przeciętnej długości trwania życia, • ograniczenia dostępu do usług zdrowotnych, • pojawienie się nowych zagrożeń epidemicznych

		<ul style="list-style-type: none"> osoby w podeszłym wieku; 	<p>skutkujących ograniczeniem sprawności i pogorszeniem stanu zdrowia,</p> <ul style="list-style-type: none"> likwidacja barier architektonicznych w miejscach publicznych, rozwój form reintegracji zawodowej i społecznej, zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ograniczony dostęp do usług opiekuńczych;
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> zaburzone stosunki w rodzinie lub związku, rozpad więzi społecznych, niewłaściwe wzorce społeczne, samotność, brak motywacji, bezrobocie; 	<ul style="list-style-type: none"> osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych, rodziny, młodzież; 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost efektywności zrealizowanych programów profilaktycznych, rosnąca dostępność i wielkość środków powodujących uzależnienia, osłabienie więzi rodzinnych i międzyludzkich, zmiana modelu rodziny, wzrost znaczenia uzależnień związanych z nowymi technologiami, samotność i alienacja, zmiana relacji społecznych i ograniczenie kontaktów bezpośrednich;
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> uzależnienia, bezrobocie, zaburzone stosunki w rodzinie lub związku; 	<ul style="list-style-type: none"> rodziny, dzieci i młodzież, osoby uzależnione; 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie, rozwój instrumentów prawnych przeciwdziałających przemocy;
Bezdomność	<ul style="list-style-type: none"> uzależnienia, bezrobocie, samotność, ubóstwo, problemy psychiczne, 	<ul style="list-style-type: none"> osoby bezdomne, osoby uzależnione, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich dochodach, 	<ul style="list-style-type: none"> spadek liczby osób narażonych na bezdomność, spadek liczby osób bezdomnych w mieście, rozwój budownictwa

	<ul style="list-style-type: none"> • niskie dochody; 	<ul style="list-style-type: none"> • osoby samotne; 	komunalnego i socjalnego;
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> • zamiana relacji społecznych, • zerwanie więzi rodzinnych, • niewłaściwe wzorce społeczne, • niskie dochody i ubóstwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • rodziny, dzieci i młodzież; 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, • wzmocnienie procesów rewitalizacji dzielnic miasta.

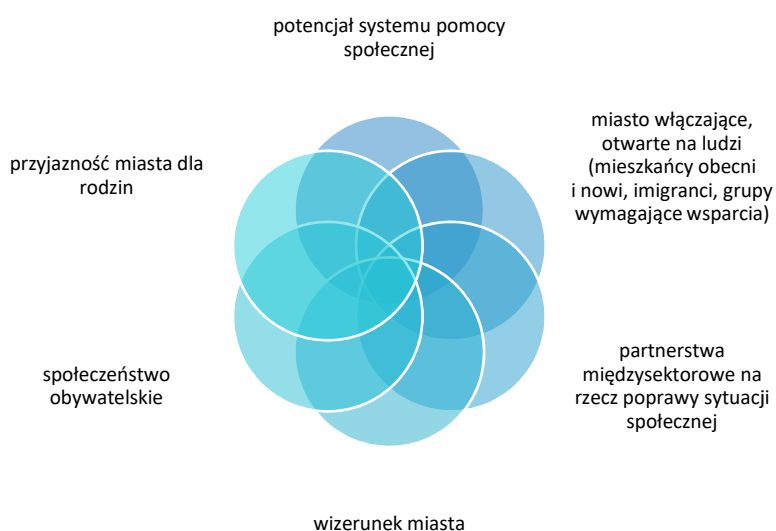
Źródło: Opracowanie własne

CELE ROZWOJU SPOŁECZNEGO BYTOMIA

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Bytomiu opiera się na sześciu priorytetach wynikających z przyjętych założeń strategicznych, wyników diagnozy strategicznej oraz wizji sytuacji społecznej. Priorytety te dotyczą:

- poszerzania przestrzeni szans rozwoju mieszkańców i wzrostu samodzielności mieszkańców, rozwoju kompetencji zawodowych i cywilizacyjnych, uaktywniania i wykorzystywania ich talentów, pobudzania przedsiębiorczości społecznej,
- dostarczania możliwości dla rozwoju rodzin, w tym wspierania procesu opiekuńczo-wychowawczego oraz godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi,
- podnoszenia aktywności społecznej, wzmacniania kapitału relacyjnego i kapitału zaufania w mieście, integracji różnych grup społecznych, przyjmowania odpowiedzialności mieszkańców za innych członków społeczności lokalnej,
- przemiany wizerunkowej w kierunku postrzegania Bytomia jako miasta ludzi aktywnych i związanych ze swoim miejscem zamieszkania.
- stałego doskonalenia i poszerzania możliwości działania pomocy społecznej w aspekcie warunków pracy i kompetencji,
- rozwijania partnerstw międzysektorowych wspierających nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych, ale przede wszystkim usuwanie ich przyczyn.

Rysunek 8 Priorytety Strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Źródło: Opracowanie własne

Podkreślić należy, że wskazane priorytety są względem siebie synergiczne. Realizacja każdego z nich wpisuje się w systemowe podejście do problemów społecznych w mieście, a szczególnie w założenia dotyczące eliminowania przyczyn generujących te problemy.

Dla poszczególnych priorytetów opracowano zbiór celów strategicznych oraz odpowiadających im kierunków działań.

Tabela 15 Priorytety, cele strategiczne i kierunki działań.

Priorytety	Cele strategiczne	Kierunki działań
A. Miasto włączające, otwarte na ludzi (mieszkańcy obecni i nowi, imigranci, grupy wymagające wsparcia)	CS1. Równe szanse rozwoju mieszkańców.	<p>C1.K1. Oferta pomocy skierowana do osób z problemami, dostosowana do możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.</p> <p>C1.K2. Wdrażanie rozwiązań premiujących osoby, które chcą poprawiać swoje położenie i współpracują z podmiotami pomocy społecznej i rynku pracy.</p> <p>C1.K3. Dostępność oferty i usług wspierających rozwój osobowy i zawodowy mieszkańców o różnych potrzebach i predyspozycjach (oferta edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna, zdrowotna).</p> <p>C1.K4. Rozwój przedsiębiorczości społecznej wspierającej zatrudnienie i wsparcie osób z grup wymagających wsparcia.</p> <p>C1.K5. Przyjazność miasta dla mniejszości etnicznych, w tym imigrantów podejmujących pracę w Bytomiu.</p> <p>C1.K6. Zdywersyfikowany rynek pracy otwarty na osoby o różnych możliwościach realizacji karier zawodowych, w tym rozwój srebrnej gospodarki.</p>
B. Przyjazność miasta dla rodzin	CS2. Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin.	<p>C2.K1. Podnoszenie kompetencji rodzicielskich i wsparcie rodzin w ochronie dzieci i młodzieży przed zagrożeniami społecznymi.</p> <p>C2.K2. Przeciwdziałanie dezintegracji rodzin oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.</p> <p>C2.K3. Profilaktyka i przeciwdziałanie problemom uzależnienia wobec osób uzależnionych, dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem i wykluczeniem społecznym</p> <p>C2.K4. Stworzenie optymalnego systemu pieczy zastępczej.</p> <p>C2.K5. Sprzyjające warunki umożliwiające</p>

		<p>zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, szczególnie osób w trudnej sytuacji finansowej, młode rodziny oraz rodziny wielodzietne.</p> <p>C2.K6. Dostępność przestrzenna i finansowa usług wspierających opiekę nad dziećmi i seniorami w rodzinach.</p> <p>C2.K7. Funkcjonowanie sprawnych rozwiązań zapobiegających przenoszeniu się problemów społecznych na kolejne pokolenia lub innych członków rodzin.</p>
C. Społeczeństwo obywatelskie	CS3. Silna tożsamość społeczności lokalnej i zaangażowanie w rozwój miasta.	<p>C3.K1. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu miastem.</p> <p>C3.K2. Zaangażowanie mieszkańców w działania integrujące społeczności lokalne (dziedzictwo kulturowe, działalność społeczna, jakość przestrzeni itp.)</p> <p>C3.K3. Dogodne warunki dla rozwoju sektora pozarządowego, w tym organizacji pozarządowych, grup obywatelskich, grup nieformalnych.</p>
D. Wizerunek miasta	CS4. Bytom miastem o pozytywnym wizerunku kreowanym przy współudziale mieszkańców.	<p>C4.K1. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców o mieście i swojej dzielnicy.</p> <p>C4.K2. Wzrost wśród mieszkańców poczucia bycia gospodarzem swojego miasta i miejsca zamieszkania.</p> <p>C4.K3. Liderzy społeczni promowani w społecznościach lokalnych.</p> <p>C4.K4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.</p>
E. Potencjał systemu pomocy społecznej	CS5. Sprawny, adaptujący się do potrzeb system pomocy społecznej.	<p>C5.K1. Finansowe i materialne warunki funkcjonowania pomocy społecznej adekwatne do nakładanych zadań.</p> <p>C5.K2. Racjonalizacja infrastruktury pomocy społecznej nawiązująca do przemian społecznych i struktury przestrzennej miasta.</p> <p>C5.K3. Wysoki i stale podnoszony poziom kompetencji (kwalifikacje fachowe oraz postawy) kadr pomocy społecznej.</p> <p>C5.K4. Dogodne warunki pracy czyniące z podmiotów pomocy społecznej atrakcyjne miejsce realizacji kariery zawodowej.</p> <p>C5.K5. Zmniejszenie przeciążeń pracowników systemu pomocy społecznej sprzyjające podnoszeniu efektywności działań i indywidualizacji wsparcia dla osób</p>

		<p>tego wymagających</p> <p>C5.K6. Wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatycznych do rozwiązywania problemów społecznych oraz inkluzji społecznej.</p> <p>C5.K7. Integracja podmiotów pomocy społecznej w zakresie kierunków rozwoju, oferty, wymiany informacji oraz doświadczeń.</p>
<p>F. Partnerstwa międzysektorowe na rzecz poprawy sytuacji społecznej</p>	<p>CS6. Współpraca międzysektorowa podnosząca skuteczność rozwiązywania i zapobiegania problemom społecznym.</p>	<p>C6.K1. Wzrost udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań z zakresu polityki społecznej.</p> <p>C6.K2. Promowanie projektów rozwijających współpracę międzysektorową ukierunkowaną na rozwiązywanie problemów społecznych.</p> <p>C6.K3. Wzrost poziomu społecznej odpowiedzialności biznesu, w szczególności zaangażowania bytomskich firm w rozwiązywanie problemów społecznych związanych z sytuacją na rynku pracy.</p>

Źródło: Opracowanie własne

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

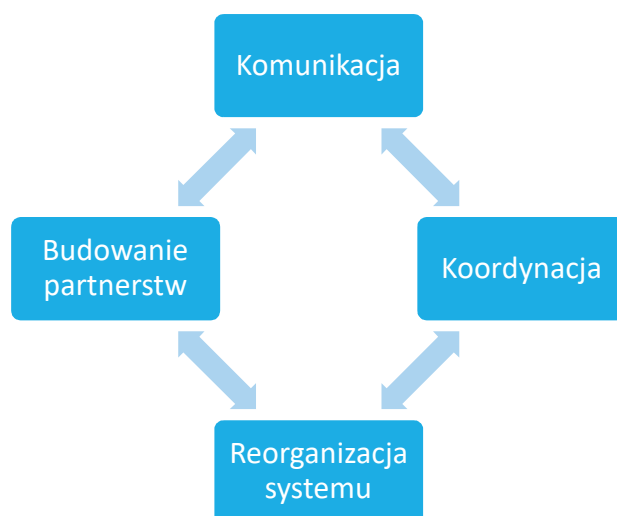
Efektywny system wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia wymagać będzie podjęcia szeregu działań o charakterze zarówno organizacyjnym, planistycznym, jak i inwestycyjnym.

Należy podkreślić, że wdrażanie niniejszej Strategii odbywać się będzie również w ramach innych polityk lokalnych, w tym w ramach tworzonej Strategii Rozwoju Bytomia do roku 2030, obejmujących działania transformacji społeczno-gospodarczej, czy też w ramach kontynuacji wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Dla zapewnienia wysokiej skuteczności wdrażania Strategii konieczne jest:

- kontynuacja efektywnej komunikacji pomiędzy podmiotami administracji miasta oraz poprawa instrumentów komunikacji z podmiotami zewnętrznymi w celu bieżącej wymiany informacji o prowadzonych działaniach, potrzebach,
- koordynacja rozproszonych działań związanych z zagadnieniami rozwiązywania problemów społecznych i kształtowania kapitału społecznego w mieście,
- prowadzenie stałej oceny struktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie i innych instytucji miejskich działających w sferze rozwiązywania problemów społecznych, w celu optymalizacji i podnoszenia efektywności działania tego systemu,
- rozwój współpracy z partnerami społecznymi, w tym organizacjami pozarządowymi w realizacji zadań związanych z aktywizacją społeczną oraz rozwiązywaniem problemów grup zagrożonych marginalizacją.

Rysunek 9 Podstawowe wymiary procesu wdrażania Strategii.

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia, przez cały okres jej obowiązywania, koordynować będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu. Szczegółowe ramy organizacyjne i zadania dla wszystkich jednostek oraz komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego, biorących udział w realizacji działań objętych Strategią, określone zostaną zarządzeniem Prezydenta Bytomia.

Działania koordynacyjne ukierunkowane będą m.in. na:

- gromadzenie danych do raportu monitoringowego od podmiotów bezpośrednio zaangażowanych w działania realizujące zapisy Strategii,
- przygotowanie odpowiednich zestawień danych i informacji stanowiących elementy corocznego raportu monitoringowego,
- opiniowanie zapisów tworzonych strategii, planów i programów w zakresie kierunków rozwoju społecznego,
- przygotowywanie koncepcji projektów realizujących zapisy Strategii,
- budowanie trwałych partnerstw z innymi podmiotami, w tym z NGO realizującymi działania ukierunkowane na wdrożenie Strategii.

Proces wdrażania Strategii w zakresie wyżej wskazanych wymiarów i działań organizacyjnych obejmować będzie zbiór instrumentów obejmujących plany i programy służące realizacji określonych w Strategii celów skupiające się na zagadnieniach problemowych określonych i wymaganych przepisami prawa, w tym:

- program przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- program przeciwdziałania narkomanii,
- program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
- program wspierania osób niepełnosprawnych i innych, którego celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej.

RAMY FINANSOWE

Miasto Bytom od wielu lat prowadzi konsekwentną politykę społeczną, co wiąże się z wydatkowaniem znacznych środków na ten cel. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Bytomia stanowi jedną z kluczowych polityk miasta. Źródłem jej finansowania będą zatem środki budżetu miasta oraz budżetu państwa, w tym dotacje na realizację zadań własnych, zleconych oraz środki przekazywane w ramach programów rządowych, PFRON, czy Funduszu Pracy. Dla jej realizacji

wykorzystywane będą również środki UE oraz inne środki pozyskiwane przez NGO i innych partnerów.

Tabela 16 Kluczowe podmioty w strukturze administracji miasta wdrażające Strategię.

Kierunki działań	Koordynator działań	Kluczowi wdrażający w strukturze administracji miasta	Główni partnerzy
<p>C1.K1. Oferta pomocy skierowana do osób z problemami, dostosowana do możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.</p> <p>C1.K2. Wdrażanie rozwiązań premiujących osoby, które chcą poprawiać swoje położenie i współpracują z podmiotami pomocy społecznej i rynku pracy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • MOPR. 	<ul style="list-style-type: none"> • MOPR, • PUP, • CPU, • CIS. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO, • Instytucje pomocy społecznej, • Przedsiębiorcy.
<p>C1.K3. Dostępność oferty i usług wspierających rozwój osobowy i zawodowy mieszkańców o różnych potrzebach i predyspozycjach (oferta edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna, zdrowotna).</p> <p>C1.K4. Rozwój przedsiębiorczości społecznej wspierającej zatrudnienie i wsparcie osób z grup wymagających wsparcia.</p> <p>C1.K5. Przyjazność miasta dla mniejszości etnicznych, w tym imigrantów podejmujących pracę w Bytomiu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej – UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • CIS, • PUP, • Wydział Edukacji - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Szkoły i placówki oświatowe, • Instytucje kultury, • Przedsiębiorcy.
<p>C1.K6. Zdywersyfikowany rynek pracy otwarty na osoby o różnych możliwościach realizacji karier zawodowych, w tym rozwój srebrnej gospodarki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PUP. 	<ul style="list-style-type: none"> • PUP, • MOPR, • Wydział Strategii, Funduszy Europejskich i Obsługi Inwestora - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy, • Szkoły ponadpodstawowe.
<p>C2.K1. Podnoszenie kompetencji rodzicielskich i wsparcie rodzin w ochronie dzieci i młodzieży przed</p>	<ul style="list-style-type: none"> • MOPR. 	<ul style="list-style-type: none"> • MOPR, • CPU, • Wydział Polityki Społecznej - UM 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO, • Szkoły i placówki oświatowe.

C2.K2. zagrożeniami społecznymi. Przeciwdziałanie dezintegracji rodzin oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.		Bytom, • Wydział Edukacji - UM Bytom.	
C2.K3. Profilaktyka i przeciwdziałanie problemom uzależnienia wobec osób uzależnionych, dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem i wykluczeniem społecznym	• CPU.	• CPU, • Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom.	• NGO.
C2.K4. Stworzenie optymalnego systemu pieczy zastępczej.	• MOPR.	• MOPR, • Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom.	• NGO.
C2.K5. Sprzyjające warunki umożliwiające zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, szczególnie osób w trudnej sytuacji finansowej, młode rodziny oraz rodziny wielodzietne.	• Biuro Spraw Lokalowych - UM Bytom.	• Biuro Spraw Lokalowych - UM Bytom, • Bytomskie Mieszkania, • MOPR.	• Zarządcy nieruchomości, spółdzielnie.
C2.K6. Dostępność przestrzenna i finansowa usług wspierających opiekę nad dziećmi i seniorami w rodzinach.	• BCW.	• Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom , • MOPR, • DPS, • BCW, • Wydział Edukacji - UM Bytom, • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom.	• OSiR, • Kluby sportowe, • Instytucje pomocy społecznej, • Szkoły i placówki oświatowe.
C2.K7. Funkcjonowanie sprawnych rozwiązań zapobiegających przenoszeniu się problemów społecznych na kolejne pokolenia lub innych członków rodzin.	• MOPR.	• CPU • MOPR, • CIS, • Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom, • Wydział Edukacji - UM Bytom.	• NGO, • Szkoły i placówki oświatowe.
C3.K1. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu miastem.	• Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom.	• Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom , • Wydział Strategii, Funduszy Europejskich i Obsługi Inwestora - UM Bytom.	• NGO.

C3.K2. Zaangażowanie mieszkańców w działania integrujące społeczność lokalne (dziedzictwo kulturowe, działalność społeczna, jakość przestrzeni itp.).	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom, • Wydział Edukacji - UM Bytom, • CIS. 	<ul style="list-style-type: none"> • Placówki kultury, • NGO, • Szkoły i placówki oświatowe.
C3.K3. Dogodne warunki dla rozwoju sektora pozarządowego, w tym organizacji pozarządowych, grup obywatelskich, grup nieformalnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO.
C4.K1. Wysoki poziom wiedzy mieszkańców o mieście i swojej dzielnicy.	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Edukacji - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Edukacji - UM Bytom, • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO, • Szkoły i placówki oświatowe.
C4.K2. Wzrost wśród mieszkańców poczucia bycia gospodarzem swojego miasta i miejsca zamieszkania.	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Komunikacji Medialnej i Promocji - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Komunikacji Medialnej i Promocji - UM Bytom, • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO.
C4.K3. Liderzy społeczni promowani w społecznościach lokalnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Komunikacji Medialnej i Promocji - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Komunikacji Medialnej i Promocji - UM Bytom, • Wydział Kultury i Sportu - UM Bytom, • CIS. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO.
C4.K4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Zarządzania Kryzysowego - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Zarządzania Kryzysowego - UM Bytom, • Straż Miejska. 	<ul style="list-style-type: none"> • Policja.
C5.K1. Finansowe i materialne warunki funkcjonowania pomocy społecznej adekwatne do nakładanych zadań. C5.K2. Racjonalizacja infrastruktury pomocy społecznej nawiązująca do przemian społecznych i struktury przestrzennej miasta. C5.K3. Wysoki i stale podnoszony poziom kompetencji (kwalifikacje fachowe oraz postawy) kadr pomocy społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Polityki Społecznej - UM Bytom, • MOPR, • Instytucje pomocy społecznej, • CIS, • DPS, • ŚDS, • BCW, • CPU. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podmioty szkolące, Uczelnie wyższe, • ROPS.

<p>C5.K4. Dogodne warunki pracy czyniące z podmiotów pomocy społecznej atrakcyjne miejsce realizacji kariery zawodowej.</p> <p>C5.K5. Zmniejszenie przeciążeń pracowników systemu pomocy społecznej sprzyjające podnoszeniu efektywności działań i indywidualizacji wsparcia dla osób tego wymagających.</p> <p>C5.K6. Wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatycznych do rozwiązywania problemów społecznych oraz inkluzji społecznej.</p> <p>C5.K7. Integracja podmiotów pomocy społecznej w zakresie kierunków rozwoju, oferty, wymiany informacji oraz doświadczeń.</p>			
<p>C6.K1. Wzrost udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań z zakresu polityki społecznej.</p> <p>C6.K2. Promowanie projektów rozwijających współpracę międzysektorową ukierunkowaną na rozwiązywanie problemów społecznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Biuro Organizacji Pozarządowych - UM Bytom, • CIS. 	<ul style="list-style-type: none"> • NGO.
<p>C6.K3. Wzrost poziomu społecznej odpowiedzialności biznesu, w szczególności zaangażowania bytomskich firm w rozwiązywanie problemów społecznych związanych z sytuacją na rynku pracy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wydział Strategii, Funduszy Europejskich i Obsługi Inwestora - UM Bytom. 	<ul style="list-style-type: none"> • PUP. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy.

Źródło: Opracowanie własne

MONITOROWANIE I WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ

Proces monitoringu wdrażania Strategii służyć będzie określaniu osiąganych efektów działań oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu stanowiąc będą podstawę do przeprowadzenia okresowej ewaluacji Strategii, która powinna zostać przeprowadzona w 2024 roku.

Przygotowywany corocznie *Raport monitoringowy* stanowić będzie element systemu monitorowania rozwoju miasta Bytomia.

Podmiotem koordynującym przygotowanie *Raportu monitoringowego* będzie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu.

Szczegółowe zasady zbierania danych i informacji oraz termin przygotowania corocznego Raportu monitoringowego, określone zostaną zarządzeniem Prezydenta Bytomia.

Tabela 17 Kluczowe czynniki monitorowania Strategii

Cel strategiczny	Kluczowe wskaźniki	Kierunek zmiany	Główne źródło danych
Równe szanse rozwoju mieszkańców.	Liczba korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców wg przyczyn	↓	GUS
	Stopa bezrobocia w mieście	↓	PUP
Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin.	Kwota dofinansowania 1 miejsca/miesiąc w żłobku ze środków budżetu miasta	↑	UM
	Liczba Niebieskich Kart	↓	Policja//Zespół (ZI)
	Liczba rodzin objętych wsparciem MOPR	↓	MOPR
	Liczba osób uzależnionych zgłaszających na terapię	↑	CPU
	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	↓	MOPR
Silna tożsamość społeczności lokalnej i zaangażowanie w rozwój miasta.	Liczba NGO	↑	GUS Komórki UM
	Liczba projektów zgłoszonych do budżetu obywatelskiego	↑	GUS Komórki UM
	Liczba głosujących w ramach budżetu obywatelskiego	↑	GUS Komórki UM
Bytom miastem o pozytywnym wizerunku kreowanym przy współudziale mieszkańców.	Liczba przestępstw w poszczególnych rejonach miasta/wg komisariatów	↓	Policja
	Saldo migracji	↑	GUS
Sprawny, adaptujący się do potrzeb system pomocy społecznej.	Liczba osób objętych pomocą społeczną na 1 pracownika socjalnego	↓	MOPR
	Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej podnoszących kwalifikacje	↑	MOPR

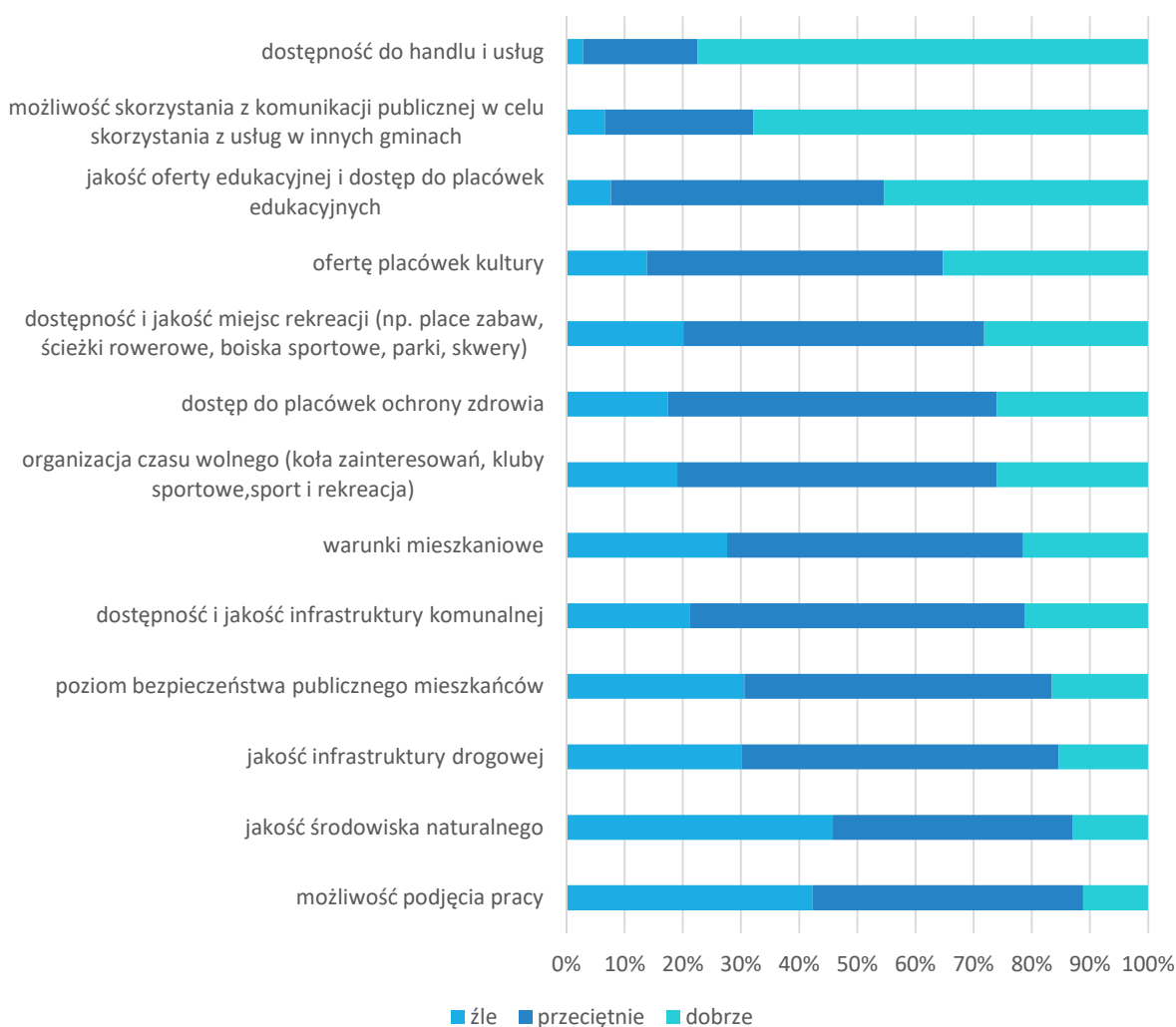
	Wielkość środków finansowych wykorzystanych na poprawę infrastruktury społecznej miasta	↑	Komórki UM, Jednostki organizacyjne pomocy społecznej
Współpraca międzysektorowa podnosząca skuteczność rozwiązywania i zapobiegania problemom społecznym.	Liczba zadań z zakresu polityki społecznej zleczanych NGO i innym podmiotom, dofinansowanych lub finansowanych przez miasto	↑	Komórki UM
	Środki finansowe Miasta wykorzystane na realizację zadań z zakresu polityki społecznej, zleczonych NGO i innym podmiotom	↑	Komórki UM Jednostki organizacyjne

Źródło: Opracowanie własne

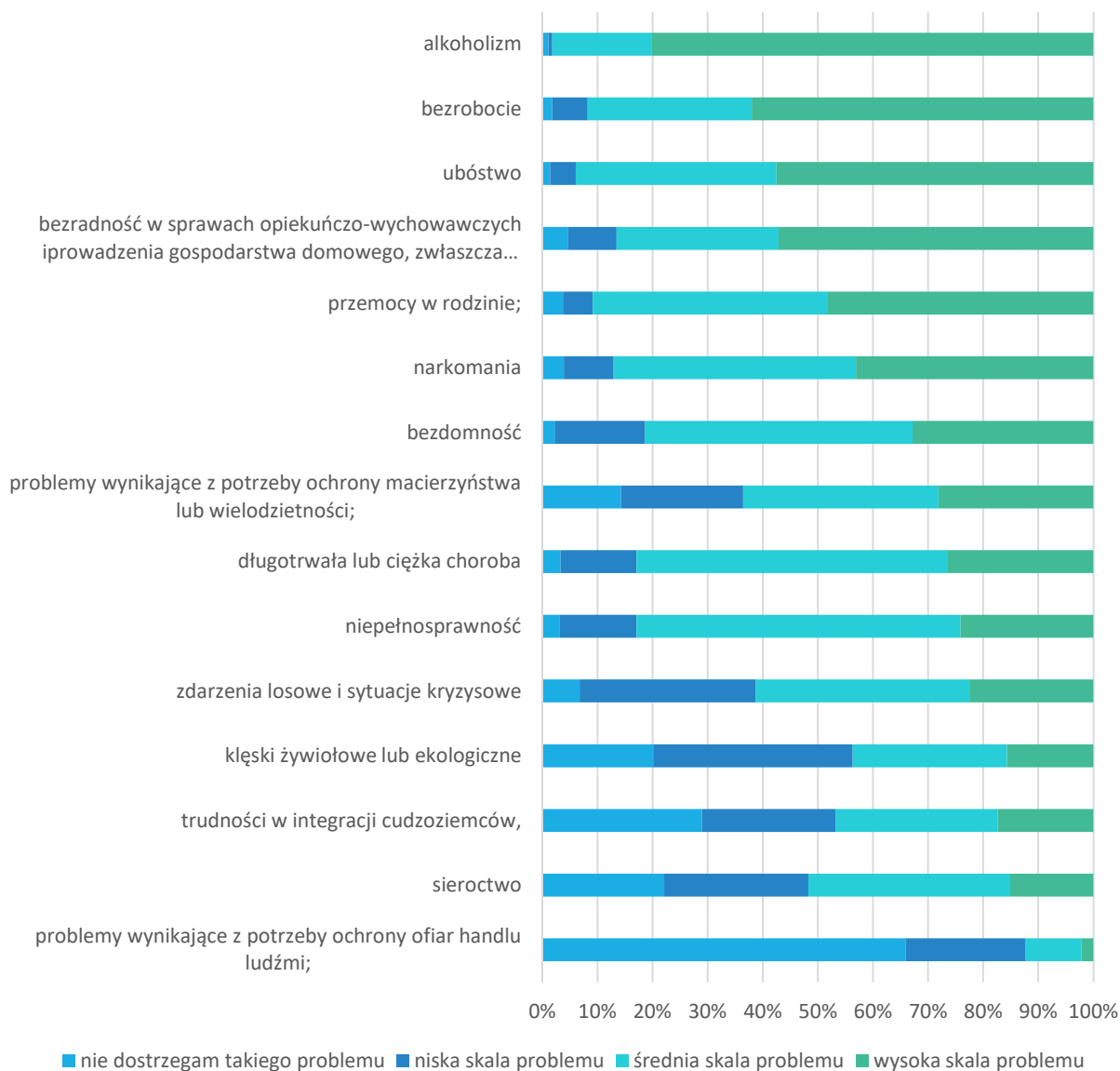
W badaniu ankietowym realizowanym drogą internetową w styczniu 2021 roku wzięło łącznie 292 osób, z czego 73% stanowiły kobiety. Największa liczba uczestników to osoby w wieku 31-50 lat i legitymujące się wykształceniem wyższym 66%.

Generalne wyniki prezentują poniższe wykresy.

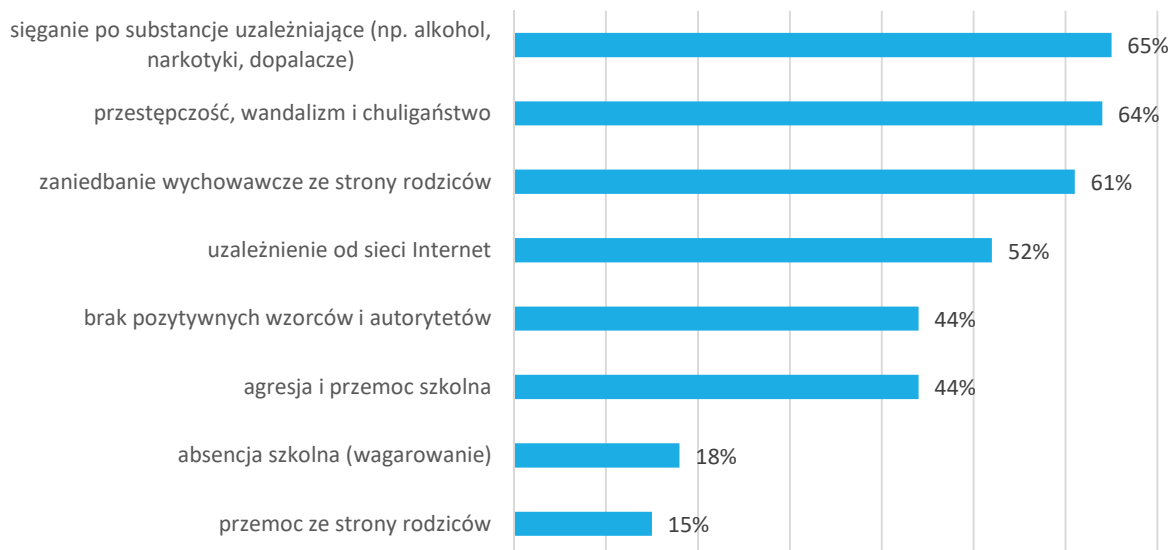
Ocena jakości życia w Bytomiu

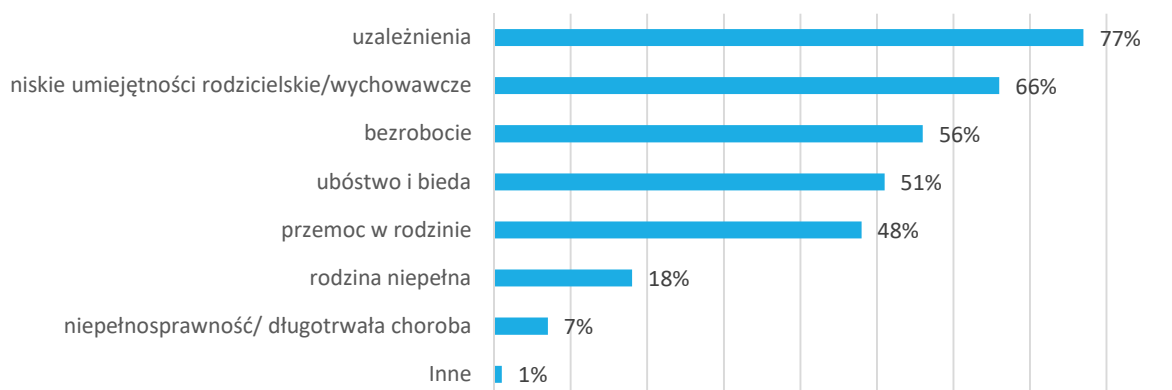
Problemy społeczne występujące w Bytomiu

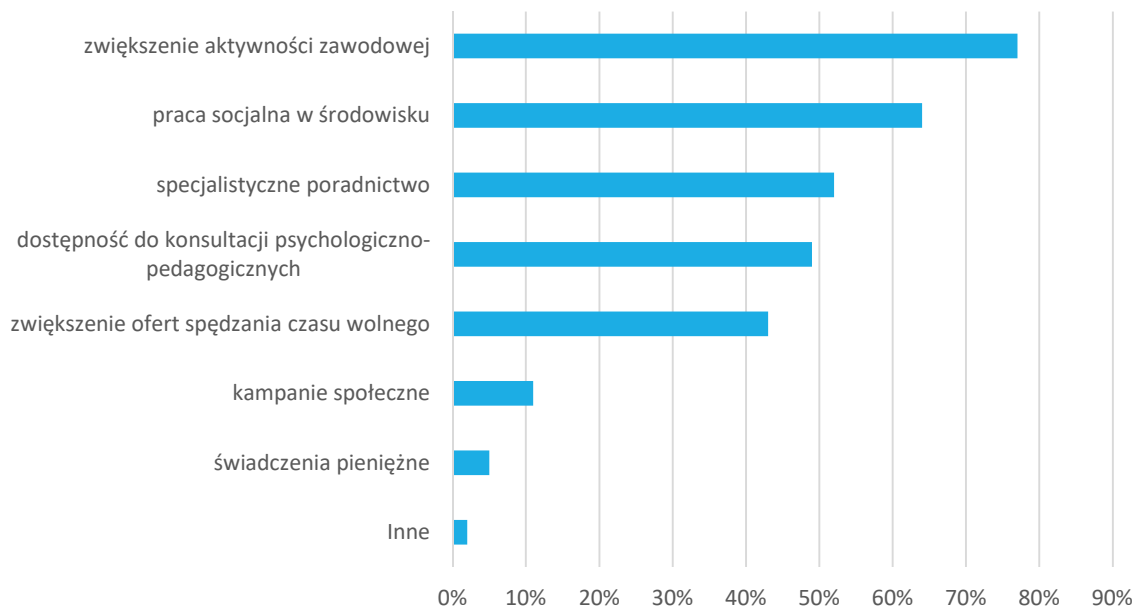
Negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży

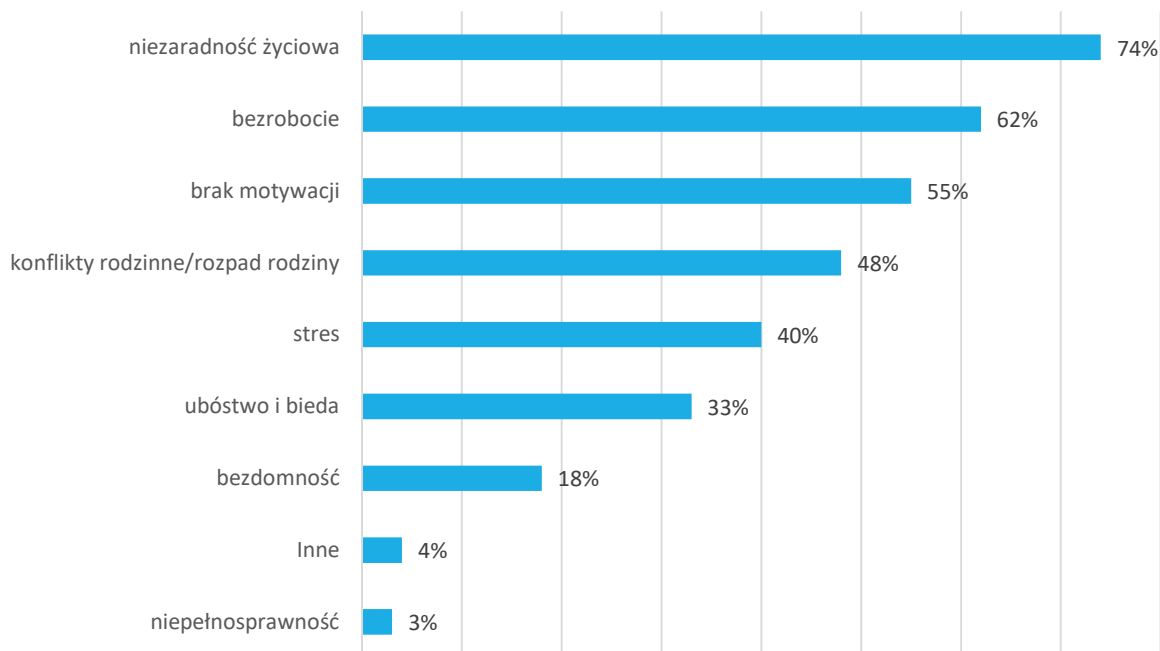
Przyczyny problemów opiekuńczo-wychowawczych występujących w rodzinach

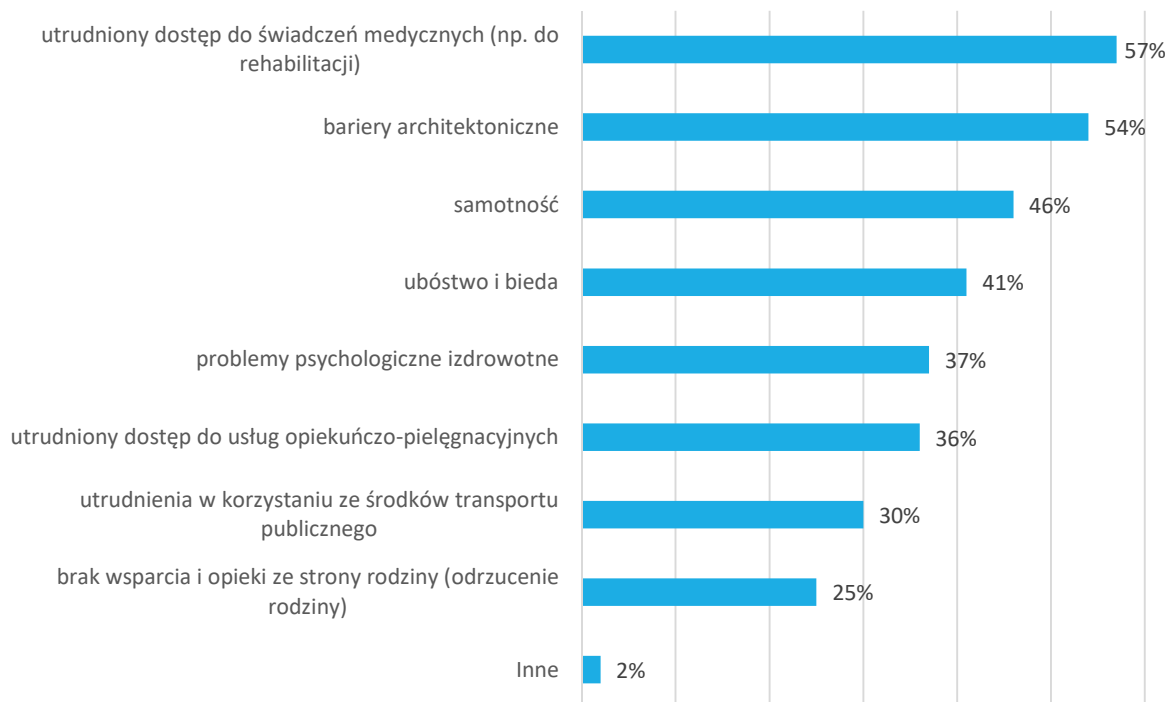
Działania, które poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo

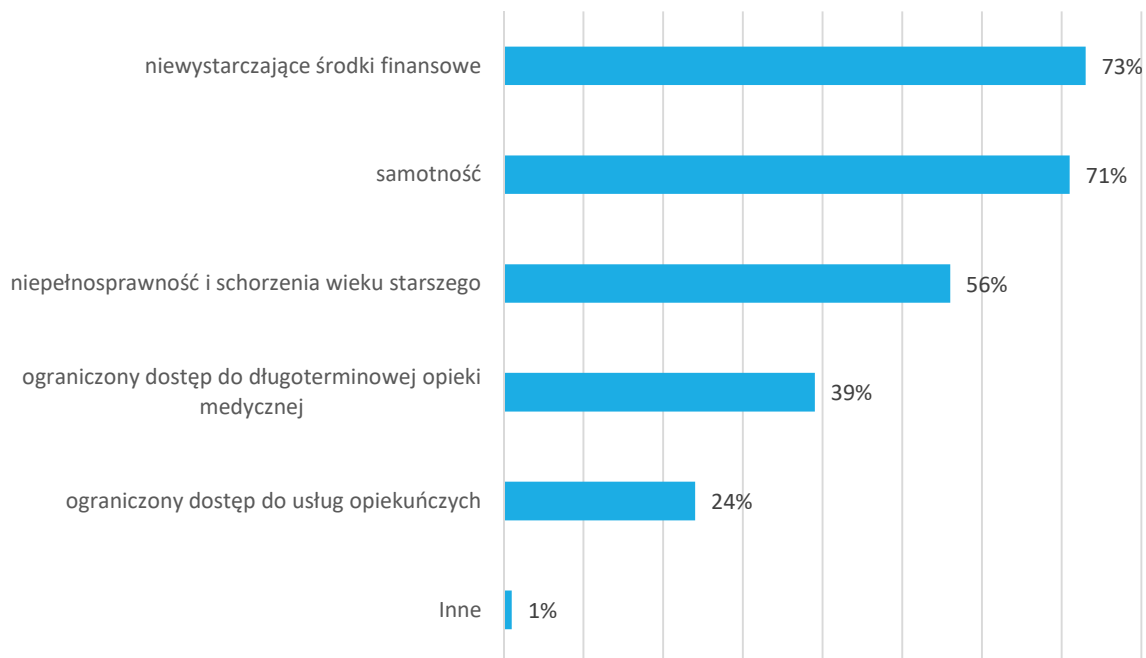
Przyczyny występowania uzależnień

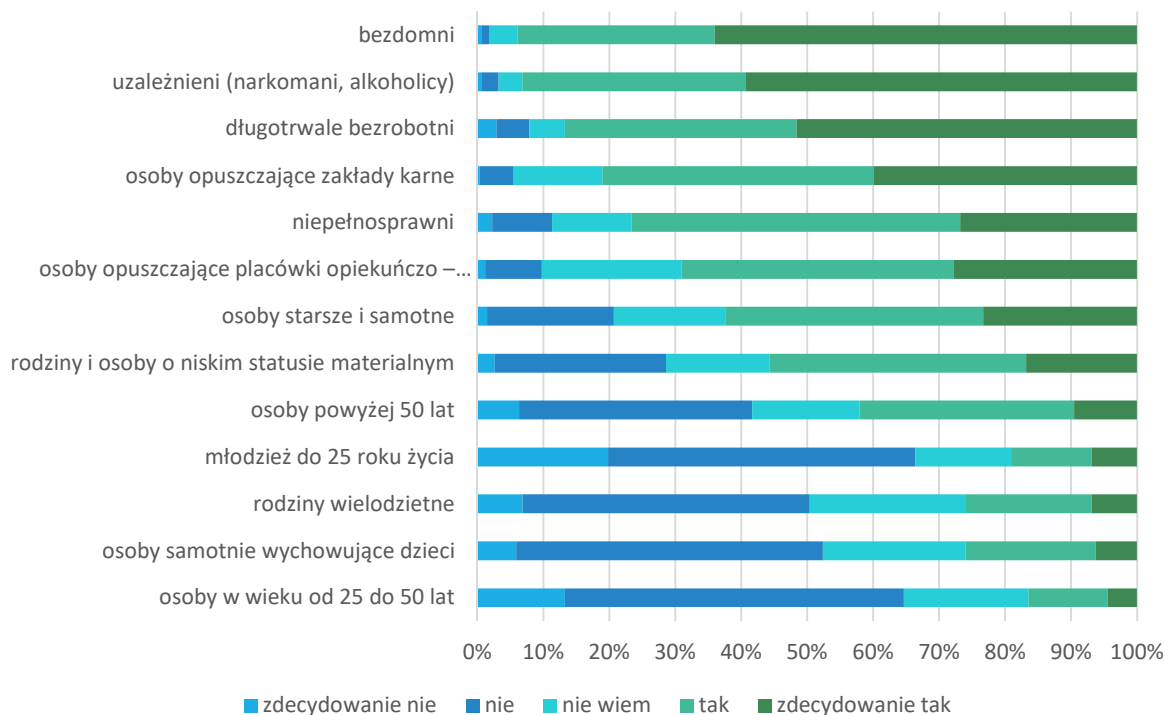
Problemy osób niepełnosprawnych

Problemy osób starszych

Grupy/osoby, które są zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym

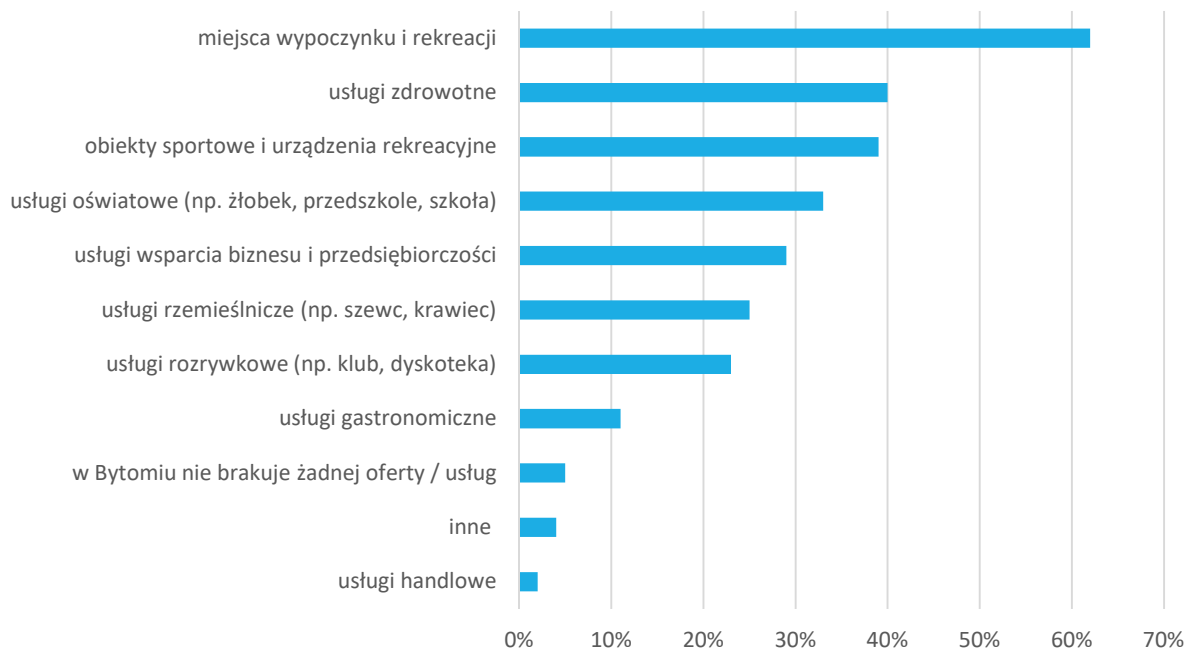
Obszary na jakie samorząd Bytomia powinien położyć największy nacisk by rozwiązać problemy społeczne

Rodzaj działań, w który można najłatwiej włączyć mieszkańców

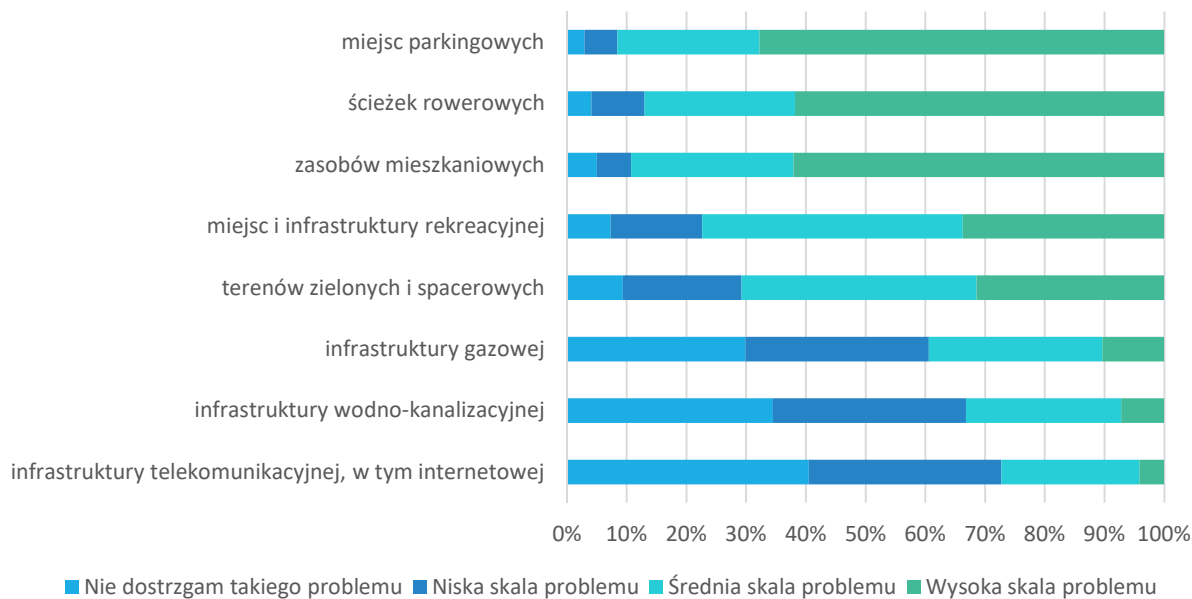

Oferta i usługi, których najbardziej brakuje w Bytomiu.

Braki w zakresie dostępu do infrastruktury borykają się mieszkańcy Bytomia

Dziedziny rozwoju działania sektora pozarządowego, które stanowią najważniejsze uzupełnienie działań podejmowanych przez Samorząd Miasta

